

Maccube E Laamu

Nastirde

Gerek - Sofist en

Hedde 400 ko adii jibineede lisaa sofist en, worbe jogiibe doole no feewi e karallaagal e karallaagal muñal, ina njaha wuro ina njobee ngam yettinde kabaruuji mum en.

“e feccere didabere teeminande 5biire ko adii jibineede lisaa, haa teenji noon e Aten, “sophist” ari ko e hollirde dental annube burbe heewde yah-ngartaa, jannginoobe courses e nder fannuuji keewdi, teskinbe e sifaa demngal e pinal, e huutoraade rhetorist ngam yettaade paandaale mum en diSover, generally to "persuade,persuade, generally to." ina njogii huunde wootere teenjunde: kala ko be mbaadi walla be mbiyaani ina nganndi, ebe njogii faamde no konngudi dii mbeltinirta walla mbeltinirta walla cemmbinta hedtiibe bee nii.”^[2]Sofist en njahi Aten ngam jannginde sabu wuro ngoo ina yellitoo e oon sahaa. Ko golle moyye wonande waawbe jeewte, ko dum huunde teenjunde e sofist en adanbe, be kebii innde e ngalu ngu be njidnoo.”

"Sofist en heewbe njannginii karallaagal mum en e coggu. Sabu nafoore deen karallaagal e nder nguurndam renndo litigious Aten, golloobe ina keewi yamirde njobdi toowndi no feewi. Golle sofist en naamnaade woodgol e darnde laambe aadaaji e wiidude sifaa asamaanuuji e dow leydi remp a popular".[Sofist](#)

Haaloobe Roomnaabe

Haaloobe Roomnaabe ina nanndi e Sofist en Giriik en. Kambe dido fof be njobaama ngam ganndal mabbe e waawde muñde.

“Cicero miiiji wonde haaloowo timmufo ina foti wonde jiimoowo gede keewde. Ngam sinkude hujjaaji mum, haaloowo timmufo ina foti jogaade yamiroore ganndal keewngal.”^[2]

“Ciceron ina jokki e tiidnaare wonde haala ko buri ñaawde sariya walla ko fannu duñal. Cicero ina jogori wonde haala ko huunde burnde toowde e golle hakkille, kadi ko kuutorgal ngal alaa ko waawi heen wonde so wonaa wellitaare dowlu burdo moyyude e annube Giriik en e gollotoobe e haala.Ina waawi wiye wonde Cicero ko neddo jidde haalde ko fayti e haalaaji Giriik en, o hirjinii yimbe yonta makko bee nde be kuutortoo miijooji gooti dii, etikaaji e tolnooji bennudi dii wonta nokku do wellitaare haalde miijooji nattii muñde Laamu nguu bonnaama

»[https://kurseeji.lumenlearning.com/kuule-haaldude e yimbe/bojel/republique-romain-jabde-haala/](https://kurseeji.lumenlearning.com/kuule-haaldude-e-yimbe/bojel/republique-romain-jabde-haala/)

Rabiiji yahuud en

Rabbi en ina ngondi e won e ngonkaaji hono Sofist en e haaloobe, so wonaa janngirde dee fof ko e Tankah e Tawreeta. Rabbi'en duudbe donno janngina nder cuudi dewal nokkuuje do sukaabe yidbe jannguki yobata ngam laataago almubbe (almubbe) ngam laataago rabbi'en bana rabbi'en mabbe. Nde lollugol mawni won e rabbi en njoodii e nokku gooto.

Nulaabe Almasiihu

Be ngoni ko luutndiibe haaloobe janngube no feewi, poliseebe. Be mbayli Almasiihu (Kabaaru yaafuye e kisndam) be dabbaani ceede, be keewi ko weelo e torra.

Faandaare 1

Banndu Almasiihu - Ko banndu golloowo

Deftere nde'e don hokka umrooje dow duudal kawtal malla nokkuure nde be kawrata. E goonga, lisaa hollitii debbo Samariyanke oo wonde nokku oo alaa ko nafata. (Yuuhanna 4:3) Ko nder, ruuhu walla bernde rewata.

“Taa en ngoppa moobondiral bana no wobbe feere wadata, ammaa en cemmbidina ko'e men.” (Ibr 10:25)

“Onon ngoni leñol cubaado, on ngoni liman'en laamiido, on ngoni lenyol ceniingol, yimbe jeyi maako, ngam on anndina on burdufe noddudo on diga nibbere, on nasta nder annoora maako kaayefiika.” (1 Piyeer 2:9)

Ko heewi ina winndaa e golle beedoo Kerecee'en teeminande 1biire - “yimbe noddiraabe” Almasiihu.

- a. Be ndarni koye mabbe e janngirde nulaabe. Kuude Nelaabe 2:42
- b. Had kala ko ina nanndi. Kuude Nelaabe 2:44
- c. Kawri ñalnde kala, ñaami, ndenndi ko njogii, kawri e Kolonel Suleymaani. Kuude Nelaabe 5:12
- d. Yahuudu'en Elite Ibrani'en don yejjita rewbe rewbe be don wolwa demngal Gerek, Yahuudu'en diga nokkuuje feere-feere nder laamu Room. Kuude Nelaabe 6
- e. Batu eklesiya subi maccube ngam hokkugo haaje rewbe Kirista'en Gerek'en. Kuude Nelaabe 6
- f. IriStephen e woyde mo no feewi. Kuude Nelaabe 7
- g. Heddii e goondinal nde o torraa. Kuude Nelaabe 8
- h. Dogbe torra, be ngoppi galle mabbe e besngu mabbe mo wonaa Kerecee'en. Kuude Nelaabe 8
- i. Nde be njottii leydi mabbe kesiri, be njanngini Linjiila. Kuude Nelaabe 8:4
- j. Ndeen, almubbe bee pellitii, gooto fof no waawiri, neldude ballal banndiraabe hodbe e leydi Yahuuda. Kuude Nelaabe 11:29-30
- k. Heewbe kawri ina njuula. Kuude Nelaabe 12:12
- l. Mofti ekklessiya ngam limngal. Kuude Nelaabe 14:27
- m. Nden nulaabe e mawbe bee kawtal kawtal fuu yidi subugo worbe nder mabbe, nelda be haa Antiyokiya, bee Pol e Barnabas. Kuude Nelaabe 15:22
- n. Moftu jamaanu - hokku bataake Kuude Nelaabe 15: 31
- o. Almubbe ngari moobugo buuru. Kuude Nelaabe 20:7
- p. So on kawrii e innde Joomiraacfo lisaa ... ndokku oo gorko e juucfe Seycfaane ngam halkude 6erde makko, mbele ruuhu makko (ruuhu) ina hisna nyalaande Joomiraacfo. 1 Kor 5:4-5
- q. E yeeso yimbe fof, ñaawee mawbe bakkodinbe. Timote 5:20

Ngewtugo: Nde eklesiya oo fof hawri e nokku gooto, batuuji mabbe ko banndu gollordu, ndimaagu, cemmbingu, tawtooregol udditiingol wonande yimbe fof, kono wonaa tan e ngootaagu.

“Yoo konngol Almasiihu joodo nder moodon no haandi, jannginon, cemmbidin hoore mon bee anndal fuu, e yimre, e jimdi, e jimdi ruuhu, e yettoode Allah nder berde mon. Ko on madata fuu, bee wolde (wi'ugo) malla kuugal (wadugo), madaon dum fuu bee innde Joomiraawo Yeesu Baaba maako, yettoore mo.” (Kolos 3:16-17)

Miijo: “Aan” ina jeyaa e worbe e rewbe fof be mbaawi jogaade jaabuura, jannginde, annabaagal, wahyu, walla firo. Kono wonaa gooto fof wonata wadde dee golle fof. Jannugol ngol wadi ko “aan” wonaa kala waajotoodo walla haaloowo karallo.

Tesko: Woto yettu teddungal Alla e hoore maa.

“Kono nder galle mawdo, wonaa tan kabirde kanje e kaalis, kono kadi ko ledde e loope, heen gede teddude, godde kadi ko de teddungal. (2 Timote 2:20-21).

“Ngam maajum, bee Yeesu, en don hokka Allah sadaka yettoore – bibbe leppi cemmbidindi innde maako. Taa yejjiten wadugo booddum e hokkugo wobbe, ngam Allah weltinta sadakaaji bana di'i.” (Ibraniykoobe 13:15-16)

Tesko : « Bibbe leppi » ngonaa e yimde tan.

Eklesiya mo Almasiihu mahi ko tagoore yubbunde, wonaa fedde jogiinde darnde laamu walla darnde. Ko banndu yimbe goonɗinbe, dooftotoobe e goonɗinbe, jogiibe golle (dokke) ceertude e mbaadi ndi banndu Kerecee'en waawi timminde golle mum ngam yiylaade majjube, toppitaade koye mum en e wadde golle de lisaa-al-Masiihu, hooreejo banndu nduu, rokki be fof. Hay gooto buraani walla buraani - fof ina haani ngam Banndu nduu golloraade no haanirta nii. Banndu nduu ko gootum e nder Almasiihu e hawrude e makko e anniyaaji makko wonaa e nanondiral miijo e firo won e janngirde.

"Ngam mi don wi'a kala mo woni nder moodon, ngam mo'ere nde Allah hokki yam, taa miija hoore maako burna ko foti miijaago, ammaa miija dow ko laarani hoore maako, bana no Allah hokki moye fuu goonɗinki maako goddo noon, so en njogii dokke (golle) ceertude fawaade e moyyere rokkaande en ndee, kuutoroden de." (Roomnaabe 12:3-8)

Tesko: "More-highly" - Gooto alaa ko nafata sabu ebe njogii dokkal keeringal, ko wayi no haalde demngal ngal be nganndaa, demngal. Golle bernde neddo banndu buraani golle balndu mum. So duum bennii, golle Kerecee'en gooto buraani goddo oo nafoore.

Ngewtugo: "Golle" haajuuji Banndu eklesiya ina ceerti ko dum wadi golle ina ceerti fawaade e haajuuji. Wadde golle fotaani tuugnaade e mbaawka, jande walla golle aduna kono ko e haajuuji galle Kerecee'en.

Be ngoni nder Almasiihu, banndu maako, be noddaama diga hakkeji haa be laato goongaaku, yimbe waylaabe yaafaama e feccere nder banndu wooturu - tagoore wuurnde, bee gebe duudde. Ina nanndi e banndu neddo e terde mum keewde de fof ina ngolloo e nder nanondiral, terde kala ina mada golle mum keertiide.

Ko cfuum wacfi, Eklesiya mo Almasiihu mahi oo, ko banndu yimbe googfinbe, 6e 6amtii6e, 6e 6amtii, 6amtaare nde 6amtaare ndee waawi mawnude e timminde golle mum, e toppitaade ko'e mum'en e wacfde golle cfe Almasiihu, hooreejo banndu nduu, rokki 6e ngam wacfde.

Kono e nder ekkol Korintu, ina wayi no won'de jiibru – fof ina haala e sahaa gooto, hay gooto rewataa e goddo, kadi ina famdi teddungal hakkunde mum en.

Yeewee 1 Korintiyankoobe 14.

"Banndiraabe, taa laato sukaabe nder miijo mon. Laaton sukaabe nder ko boni, ammaa nder miijo mon laato mawbe. E nder Tawreeta winndaama, "Mi don wolwana yimbe demde janane e hunuko janambe, ammaa nden be nanataa yam, Joomiraawo wi'i." wonande be ngoondinaani kono wonande goonɗinbe. (aayeeji 20-22)

"To ekklessiya fuu hawti, yimbe fuu don wolwa demde feere, nden yimbe yaasi walla be ngoondinaay naati, be mbi'ataa on don nder hakkiilo? e anndinde wonde Alla ina woni e mon tigi. (aayeeji 23-25)

Hol ko woni noon banndiraabe? So on kawrii, gooto fof ina jogii jimdi, janngirde, wahyu, demngal, walla firo. Yo huunde fuu wade ngam mahde. So won haaloobe demde godde, yoo dido maa tato tan, gooto fof haalda e mum, goddo firta dum. Kono so tawii alaa mo firtata, gooto e mabbe fof suuda e nder ekkol, haalda e hoore mum e Alla. Yo annabi dido walla tato kaal, heddiibe bee tesko ko haalaa koo. So wahyu wadaama e joodiido goddo, yo gadano oo deyyu. Ngam on fuu on mbaawan annabaaku gooto gooto, ngam on fuu on jangga, fuu on cemmbidina, ruuhuuji annabi'en don dowta annabi'en. Sabu Alla wonaa Alla jiibru, ko Alla jam.(aayeeji 26-33)

"Bana nder ekklessiyaaji seniibe fuu, rewbe don de'a nder ekklessiyaaji, ngam be accaaka be wolwa, ammaa be dowaana bana no Tawreeta wi'i. To woodi ko be ngidi jannugogo, be yama gorko mabbe haa saare, ngam dum semmbidini debbo wolwugo nder ekklessiya.(aayaaaji 33-35)

"Walla ko e mon konngol Alla ngol ummii? Walla ko onon tan ngol yetti? So tawii won miijotoodo wonde ko o annabi, walla ko o ruuhuyanke, yo jab wonde ko mbinndatmi on koo ko yamiroore Joomiraawo. So neddo anndaa dum, o anndaaka hadde haalde demde godde, kono huunde fof ina foti wadeede no haanirta nii e no haanirta nii."(aayeeji 36-40)

Rep

1. E nder deen doon sardiiji, Kerecee'en Korintu ina mbaawi jannugude ko famdi fof, so ina woodi, ina mbaawi mahde. Ina gasa tawa heewbe cikkatnoo ko "golle am buri golle maa teenjtude mido waawi _____."
2. Jannugude buri teenjtude e naneede.
3. Yubbo e faamde ina njogii nafoore.
4. Tawtooreede Kerecee'en fof ina wadi nafoore.
5. Edification ina haani ngam nuundal e mawnugol so, woto ngoppu arde e nokku gooto.
6. Hormaade wodbe ina beyda ngootaagu.
7. Hormaade sariya e aadaaji waawaa yejjiteede.
8. Jikku debbo ina ustoo teddungal gorko mum walla goddo e naamne mabbe nanndude e cadeele.
9. Hormaade wodbe e etaade haalde ko buri dum en.
10. Golle mabbe ina poti hollirde yidde mabbe hakkunde mabbe mbele kala yeewoowo yaasi ina teddina Alla.

Joofnirde Rekap

"To goddo huuwata, o huuwa bee semmbe mo Allah hokki mo, ngam Allah yettee nder kuuje fuu bee Yeesu Almasiihu, teddungal e baawde woodi mo haa abada abada." (1 Piyeer 4:11b)

"Yidde banndiraabe jokku, taa yejjitee jabbaade hobbe, ngam non wobbe jabbi maleyka'en be anndaa, ciftoree be [Kerecee'en] wonbe e kasoo, bana wonbe e kasoo bee mabbe, e be don torra, ngam on boo on don nder banndu." (Ibr 13:1-3)

Miijo: "Hollu jabbaade" woni toppitaade haajuuji wodbe, haa arti noon e yahoobe kono wonaa jannuginoobe haala ka luurdi e Linjiila Almasiihu.

Ngewtugo: Been "be ngondi e kasoo" – ina gasa tawa ko Kerecee'en torraabe e kasoo ngam goondinde Almasiihu.

"Ko mbadaton fuu, kuude on bee bernde maako bana Joomiraawo, naa ngam yimbe, ngam anndu on keban ndonu maada, on don kuuwa Joomiraawo Almasiihu." (Koloosi'en 3:23-24)

"Njokkee jikkuuji mon teddudi hakkunde lenyi di ngonaa Yahuudaaji dii, mbele so be kaaldii e mon ko boni, be njiya golle mon moyye, be teddina Alla ñalnde njillu makko." (1 Piyeer 2:12)

"Ko buri dum fof, jogaadeyidde koye mum ene tiidnaare, nde tawnoo yidde ina sudda bakkatuuji keewdi. Jabbaade hakkunde mon tawa on njuumtaani. No gooto fof hebiri dokkal nii, huutoroo dum ngam gollanaade goddo oo, hono no ardiibe moyyere Alla ceertunde nii, kala haaloowo, no haaloowo konngol Alla nii; kala golloowo no golloowo e semmbe mo Alla rokkata oo, mbele Alla ina teddinee e kala ko woni e lisaa-al-Masiihu. Teddungal e laamu ngoni kanko haa abada abadin." (1 Piyeer 4:8-11)

Ngewtugo: "Muumtugol" – "Hol ko wadi mido foti wadde dum?" Walla, "Mi yidaa kono, mi wadat dum ko e dewal." "Dokkal gollal" – ada heba huunde nde foti huutoreede ngam naftoraade wodbe.

« So tawii won toppitaaki (hokkude) banndiraabe makko, haa teenjti e besngu makko, o yeditii goondinal, o buri goondindo bonde." (1 Timote 5:8)

"Diine laabdo, mo alaa ko bonnata e Alla Baaba oo, ko dum woni: toppitaade sukaabe yaayaabe e rewbe wonbe e cadeele, e reentaade hoore mum tawa aduna oo ina bonna dum." (Yaakuuba 1:27)

"Ngam Alla wonaa fenaande, o yejjittaa golle mon e yidde nde on kolliri ngam innde makko, nde o gollani seniibe makko, hono no mbadirton haa jooni nii. Min njidi ko gooto e mon fof hollira tiidnaare hono ndee, mbele ina heba hoolaare timmunde haa timmoode." (Ibraniykoobe 6:10-11)

"Taa en cemmibidina wadugo boodfum, ngam wakkati man en keban kosam to en don yama. Ngam maajum, bana no en mari daama, en ngadan ko woodi haa yimbe fuu, haa teenjti bee besngu nuddinbe." (Galatiya'en 6:9-10)

Naamne

1. Deftere nde hollitii to e nde foti hawrude.
Goonga ___ Fenaande ___
2. Dokkal jannginde buri wasiyaade.
Goonga ___ Fenaande ___
3. Jabbaade ko jogaade yimbe ngam jokkondirde e nyaamde.
Goonga ___ Fenaande ___
4. Kerecee'en fuu don keba dokkal ngam kuugal
Goonga ___ Fenaande ___
5. Diine laabdo ko yiyde haajuuji waasbe be mbaawaa toppitaade koye mum en.
Goonga ___ Fenaande ___

Chatonngoode 2

Aawoobe Alla e Linjiila

Almasiihu yidi haala Linjiila waajee yimbe fuu. Nalnde Pentekosta, seedeeji makko, nulaabe, ngoni aranbe waajde Linjiila.

"Kono goonga, Alla yubbinii terde banndu, kala heen terde, no o yidiri nii. So tawiino de fof ko terde goote, hol to banndu nduu wonata? No woniri nii, terde ina keewi, kono banndu wooturu. Yitere waawataa wiyde junngo, "Mi haajaani ma!" Hoore ndee waawaa wiyde koyde dee, "mi haajaani heen!" ina wayi no ko buri leelde ina haani, e gede de cikkuden ina pamdi teddungal en madata dum e teddungal teentungal. E gede de njiidaa e teddungal ina madae e teddungal teentungal, tawi terde men njibinaaka dee ngalaa haaju e teddungal teentungal Kono Alla hawri ko e terde banndu nduu, o rokkii teddungal burngal mawnude e terde de ina foti wonde e nder pecce ina poti fotde hakkunde mum en So feccere wootere ina tampina, feccere fof ina tampina e mum, feccere fof ina weltoo e mum."(1 Kor 12:18-26)

"Ngam ngam mo'ere hokkaama mi, mi don wi'a gooto nder mon fuu: Taa miijo hoore mon burna ko foti, ammaa miijo hoore mon bee hakiilo laabdum, bana no Allah hokki on, bana no gooto nder men fuu woodi banndu wooru, bee terde duudde, non boo terde de'e fuu walaa banndu woore jeyaa ko e heddiibe bee fof. En njogii dokke ceertude, fawaade e moyyere rokkaande en, yo o huutoro dum e dow goondinal mum, yoo o gollo so tawii ko jannginde, yo o janngin so tawii ko generous to; yo o laamo e tiidnaare, so tawii ko yurmeende, yo o wad dum e weltaare." (Rom 12:3-8)

"Nde o yahi haa dow, o ardii nanngaabe, o hokki yimbe dokke,' O yahi, ko dum woni so wonaa o jippii ko adii haa les leydi? Waajoobe kabaaru lobbo, wobbe boo be laata gaynaako e jannginoobe, ngam be timmina seniibe, ngam kuugal kuugal, ngam mahngo banndu Almasiihu." YLT (Ef 4:10-13)

"Jippotoodo oo, ko kanko woni mo ummii dow asamaanuujii dii fof, ngam hebbinde adunaaru nduu fof, ko kanko rokki won e yimbe laataa nulaabe, wodbe laato annaboobe, wodbe laato linjiila, wodbe laata rewoobe e jannginoobe, ngam be peewna yimbe Alla ngam golle kuugal, mbele en fof ina mbaawa mahde e nder Almasiihu nder anndal Bii Allah, be mawna, be keba timmal Almasiihu fuu." NIV(Ef 4:10-13)

Ngewtugo:

- Konngol "won" ngol ummii ko e demngal Gerek toús firti ko seertude e.

- Wontude nulaabe “e” annabaabe “e” bayyinoobe (linjiilaaji e nder won e firooji) tawa konngol “e” ngol firtaama e konngol dé maanaa ngam seerndude ko seerndi (nulaabe, annabaabe e linjiilaaji)
- Wontude pastoraaji e jannginoobe e konngol “e” ngol firtata ko e konngol Gerek kaí maanaa hawrude. Doo kai ina jokkondiri e pastoraaji e jannginoobe. – dum woni pastooruuji jannginoobe walla jannginoobe pastooruuji.

Nde tawnoo de seerndi, kai jokkondiri, ndeen pastoraaji ina njokkondiri e jannginoobe kono ina ceerti e golle nulaabe, annabaabe e linjiilaaji. Firo burngo moyyude ngo wonata ko pastoraaji jannginoobe walla jannginoobe pastoraaji. Ko cfuum wacfi golle nulaabe ina ceerti e golle annabaabe, cfe ceerti e golle linjiilaaji, cfe ceerti e golle pastoraaji e jannginoobe. Kono, fof ina waawi waajaade Almasiihu e nder golle mum.

Nulaabe

Almasiihu hokki “wobbe ngam laataago nulaabe.” Nulaabe ummorii ko e konngol Gerek apostólous - nelaado e yamiroore, nelaado, nelaado, ngam neldude. E nder Kuude Nelaabe 1:21- 22 nulaado lisaa ko “gooto e worbe yahdube e men e nder wakkatiiji di Joomiraawo Yeesu naati e men dii fof, gila e lootgol Yuhanna haa ñalnde o yettaa e men - gooto e beedoo worbe ina foti wonde seede ummital makko.”

“Ko woni gila fuddoode, ko min nani, ko min nji'i e gite amen, ko min yeewi, ko min memi e juude amen, ko fayti e konngol nguurndam.”(1 Yuhanna 1)

Konngol apostólos ngol huutortee ko e Joomiraacfo lisaa ngam siftinde jokkondiral mum e Alla, Ibraniyankoobe 3:1 “Ngam maajum, banndiraa6e cenii6e, 6e ngondi e noddaango asamaan, yeewtee Nulaado e Limanjo mawdo mo min ngoongdini, hono Almasiihu lisaa.”

“Jooni noon, maandeeji e kaayeefiiji keewdi ina mbaadee e nder yimbe bee e juude nulaabe bee, kambe fof be ngoni ko e hawrude e suudu Suleymaani, hay gooto e heddiibe bee waawaano jokkondirde e mabbe, kono yimbe bee ina teddini be no feewi mats, ngam Piyeer wari, ko famdi fuu, 6uu6ol maako fadda dow wobbe nder mabbe fursina.” (Kuude Nelaabe 5:12-19)

“Ko e oon sahaa, laamdo Hirudus nanngi won e yimbe eklesiya, ina yidi torlaade be, o yamiri yoo Yaakubu, deerdiiko Yuhanna, war e kaafaawi, nde o yi'i dum weltinii Yahuuda en, o nanngi Piyeer kadi gardinoodo mo konuuli nayi, gooto heen fof ina anniyii yaltinde mo ngam ñaaweede caggal juulde Paska.(Kuude Nelaabe 12:1-5)

Toddagol nulaabe ina wayi no dartiima caggal subagol Matiyas so wonaa Pool mo Almasiihu toddii wonde nulaado tawa ko e sahaa mum.

Pol Nulaado e leyvi goddi

Pool adii hawrude ko e Sawulu mo “jabi warngo makko (Etefan).” (Kuude Nelaabe 8:1)

“Kono Sawulu, haa jooni ina foofa kulhuli e warngooji dow almu6be Joomiraawo, o yahi haa hooreejo liman'en, o yami mo bataakeeji haa cuudi dewal haa Damas, ngam to o tawi worbe malla rewbe nder laawol, o wadda be habbaama haa Urusaliima O yani e leydi, o nani daande ina wiya mo: “Sawulu, Sawulu, hol ko wadi ada torroo mi?” O wi'i: “Moye, Joomiraawo?” O wi'i: “Ko miin woni Yeesu, mo torrataa, ammaa ummo, nasta nder wuro, a wi'etee ko a wadata.” Worbe yahdube e makko bee ndarii, be nani daande ndee, kono be njiyaani hay gooto, o ummii e leydi, hay so gite makko ina udditii, o yi'aani hay huunde.(Kuude Nelaabe 9:1-9)

“To Damas, woodi almuudo gooto bi'eteedo Ananiyas, Joomiraawo wi'i mo nder gite maako: “Ananiyas!” O wi'i: “Ko mi doo, Joomiraawo.” Joomiraawo wi'i mo: “Ummo, yah haa laawol bi'eteengol Laawol, haa saare Yahuuda, ndaartu gorko Tarsus bi'eteedo Sawulu, ngam o don tori, o yi'i nder gite maako gorko bi'eteedo Ananiyas nasti, fa'i juude maako dow maako ngam o yi'a.” Ammaa Ananiyas wi'i: “Jawmiraawo, mi nani haala gorko dudbe, no o wadiri seniibe ma haa Urusaliima. Ammaa Joomiraawo wi'i mo: “Yah, ngam o don mari kuugal am subaango ngam wallugo innde am yeeso lenyi feere, laamiibe e Isra'iila'en, ngam mi hollan mo no o haani torra ngam innde am.” Ndeen, Ananiyas yahi, naati

galle. Doon e doon huunde nanndunde e yiye yani e gite makko, o ummii, o looti, o nyaami, o semmbini.”(Kuude Nelaabe 9:10-19)

“Micfo anndi gorko gooto (hono no Pool) e nder Almasiihu mo duu6i sappo e nay ko adii hannde, 6amtaama haa asamaan tata6o—so tawii ko e nder 6anndu maako, mi anndaa, Alla ina anndi. Micfo anndi kadi gorko oo naatnaama haa aljanna—so tawii ko e nder 6anndu maako, walla so tawii ko e nder 6anndu maako, mi anndaa, Alla ina anndi, ko huunde nde waawaa wonde, Alla ina anndi.” (2 Kor 12:2-4)

“Mbele mi wonaa rimdo? Mi wonaa nulaado? Mi yi'aani lisaa Joomiraawo men? Mbele on ngonaa golle am e nder Joomiraawo? To wobbe mi wonaa nulaado, ko famdi fof ko mi nulaado e mon, sabu on ngoni maande nulaado am e nder Joomiraawo.”(1 Korintu'en 9:1-2)

“Jooni noon mido haalana on, onon lenyi goddi, ngam mi nulaado lenyi goddi.”(Roomnaabe 11:13)

Golle Pool e batte mum

“Ngam banndiraabe, mi yidi on annda Linjiila mo mi waajotoo, wonaa Linjiila neddo, ngam mi hebaay dum diga goddo feere, mi jannginaay dum, ammaa mi hebi dum bee wannginol Yeesu Almasiihu ko buri heewde e duubi am e nder leñol am, ko noon kadi mido yaakorii aadaaji baabiraabe am, kono nde o seerndi mi ko adii nde njibinaa mi, o noddii kam e moyyere makko, o weltiima e hollirde mi Biyiiko, mbele mi waawa waajaade mo e nder leyyi goddi dii, mi yahdaani e mabbe doon e doon nulaabe adii kam, kono mi yahiino Arabi, mi artii kadi Damas.”(Galatiya'en 1:11-17)

“Nanndinaabe ngam torraaji di Etiyenn hebi dii, njahi haa Fenisiya, Siprus e Antiyokiya, be kaalaani hay gooto haala Alla so wonaa Yahuuda'en.” (Kuude Nelaabe 11:19)

Ekklessiya Urusaliima neli Barnabas haa Antiyokiya, lesdi Siriya. “Nde o wari, o yi'i mo'ere Allah, o welte, o waggini be fuu ngam be ngoongdina Joomiraawo bee anniya mabbe, ngam o neddo booddum, keewdo Ruuhu Ceniido e nuddinki, yimbe duudbe besdi bee Joomiraawo be kawri e ekklessiya, be njanngini yimbe duudbe Haa Antiyokiya almubbe fuddi noddireego Kerecee'en.” (Kuude Nelaabe 11:22-26)

To Antiyokiya, “nde be donno ndewa Joomiraawo, be donno hoora, Ruuhu Ceniido wi'i: “Seernu am Barnabas e Sawulu ngam kuugal ngal noddumi be.” (Kuude Nelaabe 13:2-3)

“Ndeen won Yahuudu'en ngari diga Antiyokiya (mo...Pisidiya) e Ikoniyum, o hebi jamaanu nguu. Be mbari Pool kaaye, be ndarni mo yaasi berniwol, be tammi o maayi.” (Kuude Nelaabe 14:19)

“Be nanngi Pol e Silas, be ndartini be haa luumo yeeso ardiibe, be ngari be haa yeeso kiitaaji, be mbi'i: “Be'e worbe ko Yahuudu'en, be don yabbo wuro men. Be don yama aadaaji di en Room'en en njabataa walla en kuutortoo.” Jamaanu nguu hawri e mabbe, ñaawoobe bee boornii comci mabbe, be njamiri yo be piy be e kabirde kasoo, be ndarni koyde mabbe e kabirde.”(Kuude Nelaabe 16:19-24)

To Filipi “be nanngi Pool e Silas, be ndarni be haa luumo yeeso ardiibe, be ngari be haa yeeso ardiibe, be mbi'i: “Be'e worbe ko Yahuudu'en, be don yama wuro men.” Be don yama aadaaji di en Room'en en njabataa walla en kuutortoo.” Jamaanu nguu hawri e mabbe, ñaawoobe bee boornii comci mabbe, be njamiri yo be piy be e kabirde kasoo, be ndarni koyde mabbe e kabirde.” (Kuude Nelaabe 16:19-24)

Bana Yahuudu dewo, Sawulu (Paul) nuddinki Kerecee'en donno yama Allah, don torra be. Ammaa, jooni, bana nulaado Almasiihu haa lesdi feere, Yahuudu'en fuddi torrugo mo. Miijo Pol softinii suudu dewal mabbe, “Wuro man fuu ummi, yimbe doggi diga nokkuuje fuu, be nanngi Pol, be donno wurtina mo diga suudu dewal, nden be donno donno mbara mo, habaru yotti haa hooreejo sooja'en Room'en, be donno donno nder wuro Urusaliima Be ndogi be njippii e jama'aare nde be nji'i hooreejo sooje'en bee sooje'en maako, be ngoppi fidugo Pool.” (Kuude Nelaabe 21:30-32)

Caggal nde jamaanu nguu noddii les, Pool haali e mabbe, o wiyi “miin ko mi Yahuuda, jibinaa ko e wuro Tarsus to leydi Silisi, kono mi mawni ko e ndee wuro werlaade be e kasoo, hono no mawdo almudbe e Diisnondiral fof mbaawi

seedaade nii, mi hebii hay bataakeeji feewde e banndiraabe maɓbe wonbe to Damas, mi yahi toon ngam addude beedoo yimbe haa Urusaliima ngam ñaaweede.” (Kuude Nelaabe 22:3-5)

“Nde mi badii Damas, lewru nduu, annoore jalbunde ummoraade e asamaan, taarii kam, mi yani e leydi, mi nani daande ina wiya mi: ‘Sawulu, Sawulu, ko wadi ada torroo kam?’ ‘Ko aan woni, Joomiraacfo? Mi naamndii: ‘Ko miin woni lissaa mo njicfcaa torraade oo,’ Sehilaa6e am nji’i annoore ndee, kono 6e paamataa daande kaaloowo e am oo. Mi yami: Joomiraawo wi’i: ‘Ummo, yah haa Damas.’ Sobiraabe am njaari yam haa Damas, ngam jayngol annoore wumtini yam.”(Kuude Nelaabe 22:6-11)

“Godɗo gooto biyeteedo Ananiyas, dewondirdo e sariya, mo Yahuuda'en joodiibe toon bee fof mbiyata mo, ari haa am, darii sara am, wi'i kam: “Banndiraawo Sawulu, gite maada.” E oon sahaa, gite am nji'i, o wi'i: “Alla maamiraabe men subii ma ngam anndude yidde mum, ngam yiye Goonga oo, ngam nan'de daande makko e hunuko mum, sabu ada waawi wonde seede mum e kala ko nji'daa e ko nan-daa koo.” (Kuude Nelaabe 22:12-16)

“Nde mi warti Urusaliima, mi donno tori haa suudu dewal, mi nasti nder gite, mi yi'i Joomiraawo don wolwa, mi wi'i: “Yaawa!” o wi'i kam: “Yaltu Urusaliima law, ngam be njabataa seedaaku ma dow am.” Mi jaabii: “Joom am, beedoo worbe ina nganndi mido yaha e juulirde wootere, mido fija goonɗinbe ma, nde yiyam maada Stefano rufaa, mido darii doon mido jaba, mido reena comci waroobe mo bee.” Ndeen Joomiraacfo wi'i kam: “Yah, mi neldat ma to wocfci to lenyi goncfi” (Kuude 22:17-20).

“Yimmaare nden hediti Pool haa o wi'i dum, nden be don yama daande maɓbe, be mbi'a: ‘Ittu mo dow lesdi, o fotaa yuurugo!’ Nde be ngullata e be mberloo limce maɓbe e be mberloo buubri e weeyo, komandaajo oo yamiri yo Pool naatne e nder suudu konu, o naamnoo dum ngam anndude ko wadi yimbe bee ina ngulla e makko nii Nde be ndartini mo ngam fiye mo, Pool wiya toon legal youg it hay gooto tawaaka e majjere?”(Kuude Nelaabe 22:22-25)

Hooreejo hooreejo leydi Urusaliima neldi mo to Sesariya ngam ñaaweede. Pol jaabi haalaaji di o tuumaama yeeso Feliks, Festus, laamiido Agirippa e ragare laamiido.

Annabaabe

“Wobbe ngam laataago annabo'en” diga wolde Gerek profeetas – mo Allah wolwata bee maako, anndinoowo, haaloowo bee ruuhu. "Annabi" bayyini konngol ngol o hokkaa ngol, no "yiyooowo" oo yi'ri gite Alla. (Yeew Limlebbi 12:6, 8) Nii woni, annabi ko kaaloowo Alla; o haalii e innde Alla e mbaawka mum. (Kuugal 7:1) Kanko woni hunduko ngo Alla haaldi e yim6e. (Yeremiya 1:9; Esaaya 51:16) 1 Korintu'en 13:8 wi'i haaje annabaaku, bana non annaba'en, don timma: “Yidde don timma, ammaa to annabaaku woni, dum don timma.”

Miijo : “Cease” ummorii ko e helmere grec katargeo firti ko wadde ko aldaa e nafoore, ko alaa nafoore. (Jannde Bibel PC, Biblesoft)

Linjiilaaji

“Wobbe ngam laataago linjiila'en” diga wolde Gerek euangelistas - gooto bayoowo habaru beldum, habaru beldum, linjiila. Ko Filip e Timote tan mbiyatee tigi rigi linjiilaaji. Filip jannngini Linjiila nden Timote walli Pol nder jannngingo Linjiila. Neddo yaltudo ngam waajaade ina waawi yahde wodɗude walla badtaade kadi ina waawi joodaade e nokku gooto ko buri juutde e nokku godɗo, hono no Pool wadiri nii. Sikke alaa, jabbaade nanngooɓe bee ko huunde nde nganndu-daa ina jogori heddaade walla yahde. Neddo ina waawi kadi miijaade wonde ina foti heddaade e nokku gooto, ma a taw ko buri juutde e ko be njidnoo wadde, haa be timmina golle (golle) de be ndarni ngam timminde.

Ñalnde Pentekosta, jabnoobe konngol Alla ngol Piyeer e nulaabe wodɓe bee ndokkata bee, njuppaama e nder ndiyam, be “ndartini koye maɓbe e jannnginde nulaabe bee, e dental, e feccude mburu e duwaawu.” (Kuude Nelaabe 2:42-43)

Pol waajibi, jannngini linjiila: "Miin aawi aawdi ndi, Apolos ndiyam ndi, ammaa Allah mawni ndi." (1 Korintiyankoobe 3:6-7) Aawdi ndii ko konngol ngol Pool jannngini be nganndaa Almasiihu - be ngonaa Almasiihu. Apollos jannnginii Kerecee'en

laawol Joomiraawo, malla bana Priskila e Akilas be fammini mo laawol Allah no haandi. (Kuude Nelaabe 18:26) “Ndeen Filip, linjiila oo, udditi hunduko mum, o fuddiri e ndee deftere, o haalani mo, jom suudu Etiyopiyanke, kabaaru beldo, lisaa - Almasiihu.” (Kuude Nelaabe 8:35)

Ngewtugo: “Ndiyam,” ummorii ko e helmere grec epótisen, – yoo girde mawnugol.

Miijo: “Haalaama” ummorii ko e helmere grec eueengelísato firti ko bayyinde, waajaade.

Linjiilaaji e waajotoobe ina keewi waajaade Kabaaru Lobbo. Kerecee'en mawbe e mawbe/reenoobe/reenoobe/gaynaako'en/reenoobe be anndi janninki, jannini be no be nguurdata bee ngedam kirse beldum ngam Allah walli be mawnugo nder tagdi Allah.

Naamne

1. Nulaado deftere ina foti jogaade ganndal timmungal pf lisaa e golle mum
Goonga ___ Fenaande___
2. Annabi ko mo Alla rokki konngol mum haa Linjiila feeñi haa timmi.
Goonga ___ Fenaande___
3. Linjiila'en woni waajotoobe haala Allah dow yaafuye e kisndam haa be ngalaa nder Almasiihu. Nii woni, wonaa waajotoobe minbar hannde bee, jogorbe yettinde nulal subagol mum en e fedde Kerecee'en moobiibe.
Goonga ___ Fenaande___

Faandaare 3

Pastor'en e Janninoobe (Jannirde Pastor'en)

“O hokki wobbe nder nulaabe, wobbe nder annabo'en, wobbe nder waajotoobe kabaaru beldo, wobbe nder gaynaako'en e janninoobe, 12 ngam timminki seniibe, ngam kuugal kuugal, ngam nyibugo banndu Almasiihu, 13 haa en fuu en keba goondinki Bid'fo Allah, en fuu en keba goondinki Allah neddo timmudo, haa en njottii darnde timmunde no Almasiihu nii, 14 mbele en ngonaa sukaabe, en ngonaa bidbe ledde, de henndu jannirdu nduu fof buubnata en, e fenaande yimbe, e fenaande, haa en mbaawa majjude, 15 e, nde tawnoo ko en goonjinbe e yidde Almasiihu, en beydotoo ko fof e makko, mo Almasiihu woni hoore mum banndu nduu fof, nde wonnoo ina hawri, ina hawra e ballal kala jukkere endam, fawaade e golle e nder njuuteendi terde kala, banndu nduu ina beydoo mawnude ngam mahde hoore mum e nder yidde.” YLT Efesu'en 4:11-16.

Wakkati Pol winndi haa Efesu'en, malla be paami kuugal nulaabe woni seeda'en Almasiihu, kuugal annabo'en woni anndinugo haala ka be kebi diga Allah, kuugal linjiila'en woni anndinki Kabaaru Lobbo yaafuye bee sadaka Almasiihu. Ko dum wadi, gollal janninde paaspooruuji wonnoo, ina ngoni haa jooni:

“Ngam hebugo seniibe ngam kuugal kuugal, ngam mahgo banndu Almasiihu, haa en fuu en keba gootum nder nuddinki e anndal Bid'fo Allah, haa en keba worbe mawbe, haa en keba darnde timmunde bana Almasiihu, ngam en nasta laataago bikkoy, don yabboo bee jannirde mabbe, bee jannirde mabbe fuu craftiness in deceitful wiles. Kono, e haalde goonga e yidde, eden poti mawnude e kala fannu e nder mo woni hoore ndee, e nder Almasiihu, mo banndu nduu fof jukkondiri e kala jukkondire de nde jogii, nde kala tergal ina gollira no haanirta nii, ina wada bodily growth e hoore mum (RSV 4:11-16)

E nder 1 Timote e Titus, Pool hollitii jikkuuji pastoraaji e janninoobe (pastoraaji janninoobe). Be nganndiraa ko:

Mawbe(presbuteros) – sifaa ngam hollirde mawngu, gorko mawfo.

Gardiido/gardinoodo/gardinoodo/sentinel(eepiskopeés) - jeertinoowo wofbe e bonanndeeji garooji, yeewoowo, reenoowo, yeewtotoodo, njillu (e njillu firti ko toppitaade haajuuji mum en) e jannginge. (Thayer)

Gaynaako(poimen) – dokkoowo nguura e reenoowo e bonanndeeji (ñaamoowo).

Mbele golle gaynaako ko golle burde teentude e Banndu? ALAA – Kala gollal ina foti wonde ; yeru, banndu neddo maa woppu golle so tawii yiyam e balndu ngoppii golle. So, Banndu Almasiihu maa darto do Linjiila Almasiihu waajaaka, golle de ngoppaaka walla dooftaare wonta ko alaa nafaore.

Gaynaako Baali

Ina gasa tawa faamde durnugol baali e be'i ina addana en faamde golle durnugol maccuve Alla e nder Alkawal Kesal.

Gaynaako ina yetta golle wellitaare baali mum, ina hodi e mum en ina gasa tawa ina woddi galle mum. O woni e mabbe noddaade be e inde sabu ko maa be ngannda daande makko e tonngoođe makko ceertude ngam hoolaade mo. Daande makko ceertunde e fijirde makko ko maandeeji ngam be ndewa do o yahi fof. Ko gaynaako oo foti wadde laddeji saraaji ndiyam buubdam walla buubdam kono ina woddi kulhuli. O foti ko jogaade ganndal e ittude ledde tooke e nder laddeji mbele de mbaawa ñaamde de, de ñawa, de maaya. Jamma fof omo yeewa baali makko so tawii ko taye, e buubri e ittude buubri jokkondirndi, caggal duum o buubna di nebam.

O foti ko tiidde banndu ngam reende be e wujjooobe e yattooobe. Wona golle wonande kala jiddo tan ko golle walla kaalis. Siftor Jabuura Daawuuda 23 “Joomiraado woni gaynaako am, mi ñakkataa hay huunde, o Ielnata kam e nder laddeji buubdi, o ardotoo kam e ndiyam buubdam. ... Ada wadana am taabal yeeso añbe am.”

To bannge goddo oo, be'i ina njogii ndimaagu, ina njidi humpitaade, ina cadfti reende kono baali ko rewoobe, ina dabbi toppitagol e reende ko juuti.

Ko a suka Yahuuda, baaba maa fellitii wonde yontii nde njogordaa yettude golle gaynaako. Ada wondi e makko walla e mawniiko nde be ngonnoo duroobe. Mbele ada heblanii?

- Mbele ada anndi baali dii e innde mum en mbele ina njokka e maa?
- Mbele ada anndi no ardira walla ko a sofereebe; yeru, cowiido?
- Ada anndi do njiyataa durngooji daneeji e ndiyam buubdam?
- Mbele ada waawi anndude e ittude ñaamdu ndu be poti ñaamde ?
- Mbele ada waawi anndude bidbe ledde de nganndu-daa ina njidi warde walla ruttaade ?
- Mbele ada jogii semmbe banndu ngam habaade gaño?
- Mbele ada jogii kuutorde potde huutoreede ngam reende baali dii kadi ada anndi huutoraade de ?

Gaynaako yahuud en e teeminande 1biire

Yahuudiyankoobe e jamaanu Almasiihu ina nguurnoo e gure tokoose fotde 100 e nder galleeji keewdi. Kala seneraal wuro ina joginoo jumaa do be njannkata e defte gonde heen, be ndewa, be njanngina sukaabe mabbe Tawreeta e Tanakh. Rabi'en yahoobe ina njillooyoo sahaa e sahaa fof ngam jannginge, hirjinde e feewnude.

Gaynaako nder ekklessiyaaji hande (generalized)

Mawbe don kawta wakkati fuu ngam be wada kuude ngam ekklessiya fuu. Be don huuwa waajotoodo minbar mabbe e huwoobe ekklessiya. E nder duum, be ndokka golle janngingol e heblo.

Yeewen gaynaako en deftere nde

Mawdo/gaynaako/gardinoodo/gardinoodo/reenoowo mo Biibal ina foti jogaade:

- Jokkondiral tiidngal e Alla e Kerecee'en e nder dental makko.
- Ganndal boodngal e faamde janngirde Almasiihu e janngirde nulaabe maako ngam hebugo Masihiñko'en ngam kuugal (kuugal) e waddugo be haa mawnugo nder tagdi Allah.

- c. Waawde anndude janngirde fenaande e rokkude fartaŋe wonande wonbe e les njiimaandi mum en ngam janngude, anndude e hebde mbaawka yeddude deen janngirde. Yeru, e jamaanu mabbe jannugol burngol heewde ko banndu fof ko bonannde. Iisa waawataano wonde e banndu neddo bonndu; ko dum wadi, O wonnoo tan ko fenaande – Gnosticisme.
- d. Ganndal ko seerndi faamde/miijo e janngingol fenaande.
- e. Waawde ardaade tawa doolaani miijooji e wofbe.
- f. Famde laabnde e kuutorde ruuhuyankooje potde huutoreede ngam wafde golle durngo e anndal e huutoraade de ngam faddaade been wonbe e les njiimaandi makko, ngam ardude e banndiraabe makko Kerecee'en e ñaamde ruuhuyankooje, ngam mawninde be e nanndi e Almasiihu e faddaade be e yattooje ruuhuyankooje.

So tawii “kaalis” ina yiytee ko “jikkuuji” walla kuutorde ngam timminde golle gaynaako, ndeen de yettata ko maanaa goddo ; eg, wonaa haboowo, wonaa kanndaa loowdo, wonaa luural; kono neddanke so ina hollita kulhuli.

Golle gaynaako ina poti wafde:

- a. Janngin, ñammin, kabirde e addude e mawngu.
- b. Wasiya, wasiya, cemmbina, semmbina.
- c. Ñaawde janngingooobe fenaande e janngirde mabbe fenaande; bana:
 - 1) Mo yeddi Almasiihu bana Allah nder banndu neddo.
 - 2) Neddo hisnan tawa labbinaaka e yiyam Almasiihu.
 - 3) Dadndo dañatee ko e ko neddo timmini.
- d. Wafde ngootaagu e nanondiral.
- e. Wafde cuusal balliwal kono ko adii fof ko ruuhyanke e ñawbe.
- f. Yiylo, ngartiraa been yaañiibe walla yaañoobe.
- g. Du'u ngam hoore maa, banndiraabe les njiimaandi mon e majjube.
- h. Jeertineede e bonanndeeji gondi e laawol nguurdam.
- i. Pewjande seniibe Alla ngam golle gollal (hollitde & haalde).

(1 Timote 3:2-7; Tiitu 1:6-11; 1 Piyeer 5:2-4; Kuude Nelaabe: 20:28-30; Efesu'en 4:11-15; Ezekiyel 34:2-5; 1 Tesalonika'en 5:12-14; Yaakubu 5:14 e Luka 3).

“Ko haala goongaaka woni: To goddo yidi laataago ardiido, o yidi kuugal teddungal, ardiido sey o laato mo walaa mo walaa cemmbiddum, o mari debbo gooto, o don mari semmbe, o don joga hoore maako, o don mari teddungal, o don jabboo, o waawa janngingo, o don yama, o don yama, o don yama kaalis. O foti ko jogaade galle makko no moyyi e yeewde wonde bibbe makko ina dooftoo mo e teddungal no haanirta nii. (So neddo anndaa no jogori jogaade galle mum, hol no o waawirta toppitaade ekkol Alla? e nder njuumri Iblis.”(1 Tim 3:1-7) Won e firooji arandeeji ina njogii “kuugal bismaango” wonaa wonde gardiido.

Fuddoraade “gardinoodo” “biro bismaango” Miijooji:

- a. Goongdindo e “Hoolaare” – (Thayer - gooto mo hoolaaki wonde lisa ko Almasiihu e sadakeeji njuumri; Semmbindo - goongdindo, goonga e goongdindo).
- b. “Overseer” walla biro bismaango firti ko e helmere grec episkopees firti ko gardiido, gardiido, gardiido walla gardiido hono noon gardiido. Sentineel en ina poti ndaarde; gardiido ko reende e helmere wofnde ko gaynaako ko ñamminde. Bishop ko tiitoonde wonande ardiibe laamu ceertube, caggal duum huutortenoos ngam jogaade darnde e nder pelle katolik en e pelle Angelicin (etymonline.com). Konngol “ofis” ngol alaa e binndol Gerek.
- c. « Golle teddude », golle moyye, ko gollal wonaa biro. Ko golle walla golle ummoriide e helmere grec érgou - gollal, gollal walla huunde wafnde.

d. "Overseer" ummii ko e helmere grec episkopeés, e demngal grec biblique ko gollal ngal Alla yeewtotoo e widtude laabi, golle, jikkuuji, yimbe, ngam ñaawde dum en no haanirta nii, so tawii ko weltaare walla mette; (Tayer)

Finnde "biro toppitiido" Ngewtugo

Alla rokki jikku, sifaaji, .e worbe O yidiino timminde golle jannginge, jannginge e reende leñol makko. Pol yewti dow dí'nder deftere 1 Timote e Titus bana no holli les do. Famre neddo ina hokka e nder lowre gonnde sara binndi Biibal dii.

1 Timote 3 e Titus 1. Faamde neddo

jogaade tiidnaare e konngol ngol	ngam anndude Almasiihu e janngirde nulaabe mum
dow tooñanng	udditaaki e fenaande
innde moyyere, nde alaa aybe	innde moyyere e yimbe yaasi
gorko debbo gooto	Wonaa poligamist,-wonaa haa jooni resndaaka debbo mum rokkaaka seedantaagal ceergal
buubdo, jom hakkille laabdo	huutortoo ko hakkille moyyo
jogaade hoore mum	neddanke, wonaa kanndaa loowdo
teddufo	yubbo, jikku moyyo
jabbiido	ina toppitii haajuuji wodbe
waawde jannginge	doole e jokkondirde
hokkaaka e yarlitaare	hoto yarde ko buri, alaa brawler
wonaa fiyoowo (fitinoowo)	wonaa haboowo walla yaawdo tikkere
goddo gonga	moyyere e teskuyaaji wodbe
wonaa luural	wonaa luural – luulndaade ; yeru, "Faamde am ko e deftere" .
wonaa jom jawdi	ardinaani jawdi
njubudi galle mum	besngu ina wuuri e nder ngalu wonaa ñamlude
wonaa wonde tuubiido ko booyaani	ina haani jokkondirde e jarribooji no Kerecee'en nii

Pol winndi wakkati Yahuudu'en e Roma'en torrata Masiihiko'en. Ko cfuum wacfi yid6e golle gaynaako ina nja6a wattude nguurndam mum en e liggey ngam reende banndiraa6e makko. Wellitaare ruuhu banndiraabe buri teenjude e banndu makko. Wonaa darnde teddungal, doole walla teddungal kono ko golle bonde de naamnii :

1. Yidde reende banndiraabe maa hay so ina yoba nguurndam maa.
2. Waawde jannginge firti ko jokkondirde e no haanirta nii (ummoraade e helmere grec didaktikos karallo jannginge -Thayer).
3. Muñal - waasde fiyde e junngo walla yaawde ñaawde.
4. Nefakku.
5. Worbe anndaabe e jokkondiral mum en tiidngal ko worbe peewbe, wonaa yattooje.

Jeertinaango ngam Janngingoobe Pastoraaji

Konngol ngol Ezekiyel haali ko booyi e gaynaako Alla Isra'iila les alkawal booyngal ngal, ina huutoree kadi e gaynaako makko ruuhuyankeewo les alkawal kesal be ngonaa e wadde golle de Alla rokki be.

"Konngol Jawmiraawo wari haa am: "Bii Aadama, annaba dow duroobe Isra'iila (ardiibe mabbe); annabaaku, wi'a be: "Ko dum woni ko Jawmiraawo Jawmiraawo wi'i: Bone woodi gaynaako'en Isra'iila be don tokka ko'e mabbe tan! Mbele wonaa ayroobe poti toppitaade jawdi ndii? On nyaama cuurki, on bornoton wutte, on hirsaa daabaaji burdi woodugo, ammaa on don tokka jawdi. A alaa

- a. *semmbinii be ngalaa semmbe*
- b. *sellinii ñawbe*
- c. *habbi gaañiibe bee.*
- d. *artiri majjube*
- e. *njiylotonoo ko majjudo."*

Mbele wonaa cfuum woni golle walla gollal ngal gaynaako Alkawal Kesal foti wacfde?

Almasiihu wadi kuufde de'e ngam dente fuu – Ekklessiya maako.

- Woto ngoongdin Almasiihu e janningol Nulaabe.
- Wacde golle moyye teddinooje Almasiihu.
- Wacde almuube e janninginde Almasiihu leggal bardugal.

Wadoobe kuule

So tawii ko limtaa dow koo ko golle Gaynaako, ndeen yettugol kuule naatnaaka heen. Jama'aare fuu woodi kuugal kuugal.

Be poti ko fellitde-

- Hol janningol woni miijooji binndi walla fenaande?
- Hol jaboowo walla yamiroowo do neddo waawi janninginde ?
 - a. E nder suudu janningirdu Biibal nder "maadi ekklessiya" .
 - b. Jannde Bibel nder saare
 - c. Huutoraade kursuujji binnditagol
 - d. Jannde gooto walla gooto e gooto
- Hol to Banndu nduu woni ngam mooftude?
- Mbele moobondiral ngam mahde koye men, ko fedde, walla ko wacde golle dewal ko "golle dewal" ?
- Mbele golle dewal ina ciffaa, ina njamira?
- Mbele yeruujji golle dewal ina dabbii, so tawii ko noon, mbele ina woodi yamiroore keertiinde nde?
- Hol toppitiido rewbe maaybe e yaayaabe?
- Hol ballitoowo no darnde ndee foti huutoreede e hol to ?
- Mbele neddo ina waawi rokkude golle keertiide; yeru, golle misiyonajji wonaa to "kaalis eklesiya?"
- Hol huutortoodo "oversite" (ko woni heen fof) e golle misiyon ?
- Hol ko foti wadeede so neddo ina nanngaa e bakkaat?
 - a. Yarde burtunde
 - b. Ceergal
 - c. Woppude moobondiral
 - d. Jeenaani
 - e. Jaambaraagal, fenaande, yaroowo, yattoowo, mo alaa ko rokkata besngu.

Pol jeertini mawbe Efesu "Laatonee gaynaako'en ekklessiya Allah, ka o soodi bee yiyam maako. Mi anndi baawo mi dilli, bowdi ladde don nasta nder mon, di don yama dabb'a'en. (Kuufde Nelaabe 20:28-31)

Miijo: "Wolbe," yimbe wadoobe koye mum en Kerecee'en ngam janfaade e halkude iimanaagal. "Reentodee annabaabe fenaande. Be ngara e mon e kolte baali, kono e nder berde mabbe ko bowdi mbondi." (Matta 7:15)

Hol no mawbe boorniiibe comci baali "e nder limoore mon" mbaawirta naatde?

- a. Laawol subagol mabbe.
- b. Banndu Kerecee'en don hawta bee ko'e mabbe bana no nuddinki mabbe e miijooji mabbe anndaaka.
- c. Laawol heblo e kabirde ina ñakki, ina ñakki walla ina ruttinaa e wofbe.

- d. Nanngude kulhuli ruuhuyankooobe nedɗan̄kooobe e nedɗan̄kooobe tawa ina mbaɗa hakkille e daande daande walla ko ballitooje mawde.
- e. Won e worbe ina mbaawi kampaan̄ ngam golle de be cikkata ko darnde laamu e teddungal.

Wolf ruuhu ko yimbe nder kawtal ngal mbi'ata ko be Kerecee'en amma be mari ajendaaji di walaa deftere. Hol no be mbaawirta hadde be yattaade Kerecee'en caggal janngirde mabbe? Ko ngam wallitde e jannginde Banndu nduu ganndal e yeewtere udditiinde e janngirde burde heewde e nannditinde de e goongaaji deftere nde. Kerecee'en ina poti waawde anndude janngirde mabbe ko fenaande. Kerecee'en doole acca laataago nanoobe, "pew warmers" tan nden be laato janngoobe wolde Allah nden be keba e be nasta nder ekkitol, yewtere e mahdi duuddum bee mabbe, reenoobe/gaynaako'en e wobbe anndube wolde.

"A laamiima cfe e buu6ol e buu6ol. Ko cfuum wacfi, 6e buuccii sabu alaa gaynaako, nde 6e buuccii, 6e ngonti nyaamdu daabaaji ladde fof. Baali am ina njillondiri e dow koye am fof e dow tulde toownde fof. 6e buucciima e dow leydi ndii fof, hay gooto yi'aani cfum, hay gooto yi'aani cfum."(Ezekiyel 34:1-6)

"'Ngam maajum, onon gaynaako'en, nana wolde Jawmiraawo: Miin, bana no mi wuuri, Jawmiraawo Jawmiraawo wi'i, ngam dabbaaji am ngalaa gaynaako, ngam non di don yabbitoo, di laati nyaamdu dabbaaji ladde fuu, ngam gaynaako'en am donno dabbita daabaaji am ton, ammaa be don tokka di wolde Joomiraacfo: Ko cfuum woni ko Joomiraacfo Jawmiraawo wi'i: Micfo beydoo beydaade 6amtaare jawdi am, mi ittan 6e e 6amtaare jawdi am, mbele gaynaako ina waasa 6amtaade ko'e mum'en, mi hisna daabaaji am diga hunnduko ma66e."(Ezekiyel 34:7-10)

"Bii-neddo, mi wadii ma reenoowo Isra'iila'en, ngam maajum, nan wolde nde kaalmi, jeertina be diga am. To mi wi'i neddo kalludo: 'A maayan,', ammaa a jeertinay mo, a wi'aay mo ngam hadugo mo diga kuude maako kallude ngam hisnugo maako, mi wadan maako ngam hakkeji maako yiyam, kono so a jeertinii neddo bondo, o woppaani bonannde makko, o woppaani golle makko bonde, o maayat sabu bakkaat makko, kono ada hisna hoore maa."(Ezekiyel 3:17-19).

"Yimbe am ina ngara ... ngam hedaade konngudi maa, kono be mbaɗataa di e golle. E hunduko mabbe be kollita dewal, kono berde mabbe ina njidi hebde ko aldaa e peewal. Goonga, e mabbe a wonaa ko buri yimde jimɗi gidli e daande belnde, fiyoowo kuutorgal no moyyi, sabu be mbaɗataa dum e golle." (Ezekiyel (33:31-32)

Naamne

1. Mawdo/gaynaako ko yamoowo kuugal ngam jama'aare naa ko jannginta e wasiya.
Goonga ___ Fenaande ___
2. Mawbe ko darnde eklesiya wonaa huunde nde be poti wadde, ko golle.
Goonga ___ Fenaande ___
3. Wolf ruuhu ko yimbe wiybe ko "Kerista'en" jogiibe ajendaaji di ngonaa deftere.
Goonga ___ Fenaande ___
4. Ko mawbe/gaynaako tan poti anndude mborosaaji seyɗaane.
Goonga ___ Fenaande ___

Faandaare 4

Maccube worbe (Diyakonos)

Dikonuuji

"Dikon'en boo, sey be laato worbe fotbe teddineede, laabbe, be don yakka mburu duuddum, be don yama ceede, be don joga goongaaji luggidɗi nder nuddinki bee bernde laabnde, be don jarribee, nden boo to walaa ko hadi be, be laato diinoobe teddungal, wonaa haaloobe bonbe kono ko jom hakkille e hoolaare e kala huunde."(1 Tim 3:8-13)

Ngewtugo:

- a. “Dikon” (diakónous e demngal Gerek - ko aldaa e jinnaado) - vs. 8
- b. “Rewbe” (gunaikas e demngal Gerek) – (e nder winndere ndee, debbo mo duubi mum kala, so tawii ko debbo jom suudu, walla dewbo, walla debbo jom suudu fawaade e ngonka ummoraade e Strong). vs. 11
- c. “Be” alaa e binndol Gerek. Facciro Young’s Literal don wi’a “Rewbe — bana non, be don mari haaje, be naa tuumoobe fenaande, be don jeertina, be don goonɗina nder kuuje fuu.” E beydude “be” e firo Engele maanaa oo wayliima gila e rewbe gollotoobe, diakónous, haa e rewbe worbe gollotoobe. vs. 11
- d. “Dikon ina foti wonde gorko debbo gooto tan” ina hawra e rewbe heewbe e worbe resndube debbo tawa ngalaa seedantaagal ceergal ko dum wadi be ngoni ko e resde debbo resndudo oo haa jooni. Doo dikon ummorii ko e helmere grec diakonos, (innde wootere gorko per Vines). vs. 12

Ngewtugo: Ko heddii koo, konngol diine ngol ina hollira darnde walla biro e nder ekkol Angalteer. So tawiino konngol Gerek ngol firtaama ko maccudo maa jibri ustoo.

Tesko: Kerecee’en fuu ko liman’en ngam huuwugo Allah. Nii woni, fof ko diakonos, maccube, gorko e debbo, ina mbacfa golle goote de Alla yamiri Aadama e Hawaa kono ko ruuhu wonaa ko 6ernde. Bana:

Heeditugo– So ada yidi mi, ada dooftoo yamiroore am -- woto ñaam bibbe lekki gannal moyyere e bonande.

Kugal– No njiyruɗaa fartaŋge wad moyyere – reento gesa.

Jibinde– aawde aawdi linjiila no woniri doole kisdam – njibinaa, keewaa, kebbinaa leydi ndii.

Nde tawnoo deen diyakono ina njogii sifaaji e mbaawkaaji nannduɗi e duroobe, golle mum en ina poti jokkondirde no feewi.

Ekklesiya Almasiihu don nanndi bee banndu men, nden boo woodi kuude duudde de kuude feere-feere. So deen terde banndu “ekkesiya” ngollaani, banndu “ekkesiya” nduu ina woni e ngonka leefka. Maa nde yooro, nde maaya.

Golle worbe jogiibe jikkuuji nannduɗi e gaynaako en laabtaani ko dum wadi kala faamde ko firo walla miijo.

Ko doo woni ko yettaa e jannde Joe McKinney :

“E nder yontaaji godɗi, helmere ‘diakonos’ ndee ina jogii maanaa keeriido e nafaore nde nde firtata ko fedde golloobe jogiibe sifaaji ruuhuyankooji keertiidi hono no 1 Timote 3 do nde firtiraa diineeji e nder golle mabbe ruuhuyankooje.

“So en njogii heen hoolaare wonnde e golle Kerecee’en jogiibe deen baawde teentude, en potaani meedde wonde dogmatic ngam miijaade wonde ko dum woni konngol cakkitiingol e dow haala kaa. En potii jogaade hakkillaaji men won e goongaaji Biibal ko fayti e banndu Almasiihu mbele kala firo ina waawi yahdude e diin baawde mawbe e nder golle mum en ruuhuyankooje ngam toppitaade haajuuji ruuhuyankooji eklesiya, haa teenti noon e haajuuji di ngonaa yaawdi Dikon en ngonaa "mawbe tokosbe" hay so tawii golle mabbe ina nanndi e won e golle gaynaako en madata e humpito ngo ina waawi wonde janngingol moyyol wonande beedoo worbe ngam ñalnde wootere ina mbaawi yidde walla yidde gollal watch, walla guar.

“Banndu Almasiihu laamu nguurngu, mawngu e haboowo - tagoore nguurnde - ina jogii haajuuji keewdi cembindi, di mbaylaaki sahaa kala.

“Cadeele ina ummoo, haajuuji ina peeña, cadeele ina ngara : goddo ina ñawa, goddo ina waasa golle mum, besnguuji ina njogii cadeele, jibnaabe ina njogii cadeele e sukaabe, yimbe ina maaya e besnguuji ina poti weltineede, ministeeruuji teentudi ina poti yelliteede feeñata, ina foti hawreede, e hawrude jooni jooni! Hol ko woni maccube eklesiya?

“Miijo-dee wonde e nder teeminande adande ndee kala nde Kerecee’en ronki hawrude, fof ina ngondi e cadeele. Mbele laamuuji Room ina nanngi mo sabu goondinal makko? Mbele diine Yahuuda en ina madata mo bonandeeji? haaju nakkudo.

"Kerecee'en fuu woni maccube. Fof noddaama ngam huuwugo. Ekklessiya waawan nodda kala moye fuu ngam hebuge haaje (ngam kuugal). Dum fa'i dow haala. Yeru, haa nokkuure ceede, ekklessiya foti subugo goddo mardo anndal boodngal dow ko laarani limngal, mo hoolaare e woodi nuundal e nuundal ngam marri dum haaje e sukaabe ngam wonde kesoowo eklesiya? Mbele oon neddo ina jogii deen baawde ruuhuyankooje ina waawi golloraade e won e nokkuuji, tawa ko e dow sardii keertiidi O foti tan ko wonde baawdo wadde oon golle keertiide Kono Kerecee'en fof, gorko walla debbo, ina poti golloraade e nder won e nokkuuji.

"Jooni noon, so haajuuji mawdi ngarii; dum woni, so cadeele ngarii, no woorunoo, alaa sahaa, alaa fartaŋge ngam wiɗtude doole e wiɗtude jikkuuji banndiraabe ngam humpitaade hol baawdo huutoraade oon haajuuji keertiidi e oon sahaa. mawbe/ reenoobe e nder ngonkaaji di nganndaaka do haaju oo woni e sifaa buubdo, ina foti yeewteede doon e doon." (Gaabre haala Joe McKinney.)

Sifaaaji diakonosus di hokkaama dow ko laarani gorko debbo gooto e jokkirgol bibbe maako e saare maako booddum waawataa naftoraago diakonosus fuu bana no worbe e rewbe Kirista'en fuu woni maccube diakonos. Ko zuum wazi, gollal worve jogiive ziin sifaaaji ina foti seertude e worve walla rewve wozve diakonosus.

Wobbe yimbe don tamma dow jeedidi di ekklessiya Urusaliima subi nder Kuude Nelaabe ngam be tokka haaje rewbe Gerek'en be don mari diina'en. Kono be mbiyaaka diakonos kadi be ndokkaaka sifaaaji mabbe kadi anndaaka so tawii jeedidi dii fof kawrii e sifaaaji jikkuuji e nder 1 Timote.

Heewbe hannde ina njiyto golle mawbe ko worbe dow gede ruuhuyankooje tawa diineeji ko worbe dow gede balli. Duum ina wayi no ko faamde ko sellaani, sibu e wadde noon, golle denndaangal terde banndu keddiide dee, gorko walla debbo, ina kadaa no feewi. E goonga, so mawbe mbaadi golle ruuhuyankooje, diineeji mbaadi golle banndu, alaa ko heddi e golloobe be ngonaa diineeji. Kono dum waawataa wonde noon wonande Piyeer winndude e eggiyankoobe Diisnondiral ina wiya e nder 1 Piyeer 4:10 "No gooto fof hebiri dokkal nii, huutoree dum ngam gollanaade koye mum, no jom en moyyere moyyere Alla ceertunde nii." Konngol « kala » ina wadi worbe walla rewbe jogiibe e be ngalaa sifaaaji keertiidi dii. So tawii "kala" ina hawra e rewbe ndeen Pool ina majjere nde o wiya e nder Roomnaabe 16:1 wonde Febe ko diakonon, maccudo.

Miijo hannde ngo, wonde diineeji ina toppitii haajuuji terde jamaa, ko wayi no jogaade mahdi e nokkuuji, dum iwdaani e golle Alkawal Kesal nde tawnoo alaa ko winndaa e nder Alkawal Kesal ko fayti e kala moobondiral Kerecee'en jogiibe walla jogaade nokkuuji terde. Haajuuji ekklessiya wakkati torraaji din laati yimbe haaje naa jawdi malla kuuje. Dum ko goonga hannde no eklesiya woniri yimbe wonaa jawdi.

Worbe cifaade e inde

"Barnabas (dum woni biddo semmbidinoowo), Lewiijo, jeyaado lesdi Siprus, soodi ngesa maako, o waddi ceede maako, o hokki dum haa koyde nulaabe."(Kuude Nelaabe 4:36-37)

"Barnabas yahi Tarsus ngam yi'ugo Sawulu, nde o tawi mo, o waddi mo haa Antiyokiya, be kawri bee kawtal yimbe duudbe hitaande fuu."(Kuude Nelaabe 11:25-26)

"Nder ekklessiya Antiyokiya, woodi annabi'en e janninoobe, Barnabas, Simeyon mo be in'ata Niger, Lusiyus mo Sirene, Manaen, tergal nder suudu laamiido Hirudus, e Sawulu. Ndeen caggal nde be koori e juulde be mbaadi juude mabbe e dow mabbe, be njaltini be."(Kuude Nelaabe 13:1-3)

"Won do Paul(Sawulu) wi'i Barnabas: "Njahren, en nji'a banndiraabe nder gure de en waajata haala Joomiraawo fuu, en ndaara no be don. Barnabas yidiino yahdude e mabbe Yuhanna, biyeteedo Marku, kono Pool yidaani yahdude e makko, sabu o acci be to Pamfiliya, o jokkaani e mabbe golle dee. Be luurdi haa be ceerti. Barnaba hoosi Marku, yahi leydi Siprus." (Kuude Nelaabe 15:36-40)

"Aristarkus, gondo e kasoo am, e Marku, deerdiiko Barnabas, ina calma on." (Kol 4:10)

“Epafras, banndiraawo am nder kasoo ngam Yeesu Almasiihu, salmini ma, Marku, Aristarkus, Demas e Luka, gollodiibe am.” (Filemon 23-24)

“Wadtu ko mbaawdaa fof, ngartaa e am ko yaawi, sabu Demas, nde tawnoo o yidi adunaaru nduu, o acci kam, o yahi Tesalonik, Kersens yahi Galaati, Titus yahi Dalmati, Luuka tan woni e am, yettu Marku, ngaddaa mo, sabu o walli kam e golle am.”(2 Tim 4:9-12)

“Min ngari Derbe, nden min ngari Listra, to almuudo bi'eteedo Timote, daada maako Yahuudujo, goondindo, ammaa baaba maako Gerek, banndiraabe Listra e Ikoniyum don yewta dow maako.”(Kuude Nelaabe 16:1-3)

“Nde Silas e Timote ngari Makedoniya, Pool hokki hoore mum tan e waajaade, o seedtii Yahuudiyankoobe wonde lisaa ko Almasiihu.”(Kuude Nelaabe 18:5)

“O neli wallidiibe maako dɔdo, Timote e Erastus, haa Makedoniya, nden o joodi sedda haa lesdi Asiya.” (Kuude Nelaabe 19:22)

“Ngam maajum mi don yama on ngam on cemmbidina am, ngam maajum mi don nelda on Timote, bidɔo am mo mi yidi, koolaado nder Joomiraawo, ngam o siftora on laawol nguurdam am nder Almasiihu, ngol yahdata bee ko mi janngina haa kala nokkuure fuu nder kala ekklessiya” (1 Kor 4:16-17).

“Mido tammi Joomiraawo Yeesu neldan Timote haa moodon law, ngam mi heba seyo to mi hebi habaru dow mon. Mi walaa godɔum bana maako, mo don mari nafuuda ngam welwelo mon. Ngam koo moye fuu don laara nafuuda maako, naa nafuuda Yeesu Almasiihu.(Filip 2:19-22)

“Kono Alla, baawdo wallude berde mettude, walliri min e gargol Titus, wonaa tan e gargol makko, kono kadi e wallude mo ndokku-don mo, o haalani min no njidir-don mi, e mette mon mawde, e no ngonir-don e am, haa weltaare am beydii mawnude.”(2 Kor 7:6-7)

“Titus, kanko woni gollodiido am e gollodiido am hakkunde moodon, ammaa banndiraabe men, be wakiili'en ekklessiyaaji, be teddungal Almasiihu.”(2 Kor 8:23)

“Nder balde den, nde limngal almuube don besda, Yahuudu'en Gerek'en nder mabbe don wulla dow Yahuudu'en Ibrani'en ngam rewbe mabbe don yama nyaamdu nyalde fuu. Banndiraabe, cubodee worbe jeedido e nder mon, be nganndu-daa ina keewi Ruuhu e hakkille, min ndokka be golle dee, min mbaɗa hakkillaaji amen e duwaawu e golle konngol ngol.' Ndee doo ebboore weltinii fedde nde fof Be cubii Etiyan, neddo keewdo goondinal e Ruuhu Ceniido, kadi Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas e Nikolas, tuubiido e diine Yahuuda en.”(Kuude Nelaabe 6:1-6)

“Jooni noon, Stefan, gorko keewdo moyyere e doole Alla, wadii kaawisaaji mawdi e maandeeji kaawniidi e nder yimbe bee. Kono luural ummiima e terde suudu dewal rimbe (hono no dum wiyetee nii)-Yahuudiyankoobe Siren e Aleksandriya kam e diiwanuuji Silisiya e Aleksandriya Ruuhu mo o haali.”(Kuude Nelaabe 6:8-10)

“Kono Sawulu fuddi halkugo ekklessiya, o donno yaha saare, o don yakka worbe e rewbe, o donno wada be nder kasoo, be sankitii be don waaja haala Allah haa to be njahi fuu, Filip jippi haa berniwol lesdi Samariya, o don waaja ton Almasiihu.”(Kuude Nelaabe 8:3-6)

“To Damas, woodi almuudo gooto bi'eteedo Ananiyas.” ... “Ananiyas yahi haa suudu, nasti nder suudu, o fa'i juude maako dow Sawulu, o wi'i: 'Bandiraawo Sawulu, Joomiraawo-lisaa, mo ngannduɗaa haa laawol nde ngardaa doo, neli yam ngam a yi'a, a hebbina Ruuhu Ceniido.' Doon e doon, huunde nanndunde e yiye yani e gite Sawulu, o ummii o lootaa, caggal nde o nyaami, o hebi semmbe.”(Kuude Nelaabe 9:10...17-19)

“E nder wakkati man, annabo'en feere don jippa diga Urusaliima haa Antiyokiya, gooto nder mabbe, bi'eteedo Agabus, ummi, o wi'i bee Ruuhu dow weelo mawngo don wara haa duniyaaru Ruum fuu.”(Kuude Nelaabe 11:27-28)

“Filib, linjiila, gooto nder jeedidi'en. O woodi bibbe rewbe nayo be resndaaka, be annabi. Caggal nde min ngoni ton balde duudde, annabi gooto bi'eteedo Agabus jippi diga lesdi Yahuuda, o wari haa amin, o hoosi wuttudu Pol, o habbi juude maako e koyde maako bee maajum, o wi'i: 'Ruuhu Ceniido mo Urusaliima wi'i: 'Ruuhu Ceniido mo Urusaliima Mi hokka mo juude lenyi din.”(Kuude Nelaabe 21:8-11)

“Be(Pool e Barnabas) ina luurdi no feewi haa be ceerti. Barnaba hoosi Marku, o yahi Siprus, ammaa Pool subu Silas, o dilli, banndiraabe hokki mo haa mo'ere Joomiraawo. O rewi leydi Siriya e leydi Silisi, o semmbidini ekklesiyaaji.” (Kuude Nelaabe 15:39-41)

“Haa Filemon, soobaajo amin, gollodiido amin, haa Afiya, deerdiraawo men debbo, haa Arkippu, soojaajo amin, bee kawtal kawtal haa saare maada: Mo'ere maada e jam diga Allah Baaba amin e Joomiraawo Yeesu Almasiihu.(Filemon 1-3, 5)

“Mido ñaagii on(Filemon) ngam bidfo am Onesimus, bidfo am nde ngon-mi e kasoo. Ko adii fof o alaa nafoore e maa, kono jooni o wontii nafoore am e maa fof.” (Filemon 10-11)

“Aristarkus, gondo e kasoo am, e Marku, deerdiiko Barnabas, ina calma on.”(Kol 4:10)

“Epafras, jeyaado e mon, maccudo Almasiihu Yeesu, salminii on, o don haba bee du'aawu ngam on, ngam on ndarna on nder yidde Allah fuu, on don mari hoolaare timmunde.”(Kol 4:12-14)

Naamne

1. Nde tawnoo Kerecee'en fof ko almaami gollal mum'en ko gollanaade Alla.
Goonga ___ Fenaande ___
2. Kerecee'en keboobe dokke ngam huuwugo
 - a. ___ Waajoobe
 - b. ___ Misiyoŋaaji
 - c. ___ Mawbe/Gaynaako
 - d. ___ Worbe
 - e. ___ Rewbe
 - f. ___ Ko limtaa dow koo fof
3. Maccube jogiibe sifaaji jikkuuji ina peeña ina mballa duroobe e wadde golle mum en ngam hirjinde e wasiyaade.
Goonga ___ Fenaande ___

Faandaare 5

Rewbe golloobe (Diyakonos)

“Ngam on fuu on lootaama nder Almasiihu, on borni Almasiihu, wala Yahuudu'en, wala Gerek, wala maccudo, wala rimfo, wala gorko, wala debbo, ngam on fuu on gootel nder Yeesu Almasiihu”(Galatiya'en 3:26-28). Alla seerndaani e yimbe. (Kuude Nelaabe 10:34) Fof ko almubbe ngam gollanaade Alla. (Wahayu Wahyu 5:10)

Konngol grec diakonos ko konngol ngol alaa ko woni e mum so wonaa jinnaado, ko gorko walla debbo. Kalimawol Latin ngol diakonos woni jaagordo, ngol Engele woni maccudo. Diakonos walla mbaydiiji mum ina tawee laabi 28 e nder Alkawal Kesal, heen gootal ina hollira Phebe, debbo maccudo (diakonon) e laabi didi ko dikon e nder Filipiyankoobe 1:1, 1 Timote 3:8-13 e Rom 16:1.

“Jooni kam on ngoni banndu Almasiihu, gooto fuu on woni terde maajum. Allah subi nder kawtal arandeere nulaabe, annabo’en didabo, jannginoobe tatabere, nden kaayefiiji, nden dokke nyawndiigu, wallugo, hukuumaaji, e demde feere-feere.” (1 Kor 12:27-29)

Alla rewruude e Pool holliri jikkuuji ngam golle gaynaako. Caggal jikku walla sifaaji 6ee wor6e Pool yeewtidii e sifaaji jikkuuji, sifaaji gollotoo6e 6e nganndu-cfaa ina mballita e ndee golle teenjtunde 6amtaare, reenoobe, reenoobe, 6amtaare. Golle terde godde e nder banndu ina njogii nafoore, ina haani, ina haani, ina njakki so tawii ko gorko walla debbo wadata dum.

Rewbe Anndaabe e Innede

E nder Alkawal Kesal rewbe heewbe ina nganndiree e inde mum en tawa ko konngudi kuubtidindi ko wayi no, fof, gooto fof, gooto fof, ina hawra e worbe e rewbe. E yeewtaade golle diakonos Alla neddo ina foti waawde annude so tawii won golle de rewbe Kerecee’en njidi wadde walla de kadaa wadde.

“Kono gorko gooto ina wiyee Ananiyas, e debbo mum Safira, soodi leydi mum, e ganndal debbo mum, o resndi heen huunde e jawdi ndi ... ko ina wona waktuuji tati, debbo makko naati, o anndaa ko wadi, Piyeer wiyi mo: “Haalan am so a soodi leydi ndii ko nii.” O wi’i: “Ee, ngam non.” Ammaa Piyeer wi’i mo: “Ko wadi on kawri ngam jarribaago Ruuhu Joomiraawo?” (Kuude Nelaabe 5:1-2; 7-9)

Tesko: Safira e Ananiyas fenaani Ruuhu Ceniido, bakkaat anniya.

“Haa Yoppa, woodi almuudo debbo bi’eteedo Tabita, dum firti ko Dorkas, o heewi golle moyye e golle moyye.”(Kuude Nelaabe 9:36)

Ngewtugo:Tabita, Dorkas, ina wallita miskineebe e golle moyye e moyyere. Golle badaade caggal moobondiral.

“O (Piyeer) yahi haa saare Mariyam, daada Yuhanna mo innede maako Marku, ton yimbe duudbe moobti, donno tori.” (Kuude Nelaabe 12:12)

Ngewtugo:Mariyam huutoronoo galle mum ngam seniibe ina kawra. E nder haala kaa kawral ngal ko ngam duwaade kisal Kerecee’en fof kono haa teenji e Piyeer, no wakkati seeda ko adii duum Hirudus tayi hoore Yaakuuba.

“Caggal nde o (Lidiya) lootaama, o wi’i min: “To on don yama am goongaajo dow Joomiraawo, ngaree haa saare am, joodo.” O fooli min.” (Kuude Nelaabe 16:15)

Ngewtugo:Lidiya huutoriima jawdi mum ngam toppitaade haaju Pool e wondube e mum.

“Wobbe nder mabbe njabi, be kawti bee Pool e Silas, bana no duudbe nder Gerek’en rewoobe Allah, bee rewbe mawbe sedda.” ... “Booybe Yahuuda’en (worbe e rewbe) buri yimbe Tesalonik’en teddungal, be njabi konngol ngol bee bernde mabbe, be don yama Binndi din nyalde fuu ngam be annda to dum goongdini. ... “Kono won worbe kawri e makko, ngoongdini, ina jeyaa e mabbe kadi Diyonisiyus, mo Areopagis, e debbo gooto ina wiyee Damaris e wodbe.”(Kuude Nelaabe 17:4, 11-12, 34).

Ngewtugo:Damaris goondini. Ina gasa tawa ko debbo Atennaajo mawdo, nde tawnoo omo tawtooree Areopagus nde Pool haali ndee.

“Caggal duum Pool ummii Aten, yahi Korintu, o tawi Yahuuda gooto ina wiyee Akilas, jeyaado to Pontus, ummoriido Itali ko booyaani koo, kanko e debbo mum Prisilla buubdo e ruuhu, o haali, o jannginii ko yowitii e lisaa no haanirta nii (hono no winndiraa e Alkawal Kesal), hay so tawii o anndi tan ko lootgol Yuhanna O fuddii haalde e cuusal e nder suudu dewal, kono nde Priskila e Akilas nani mo, be yetti mo, be paamtini mo laawol Alla ngol no haanirta nii.” (Kuude Nelaabe 18:1-2; 24-26)

Ngewtugo:“Be,” Akila e debbo mum Pirikila, njanngini Apolos wonaa Akila tan.

“Jaango mum min njalti, min njottii Sesariya, min naati galle Filip Linjiila, gooto e 6een jeedicfo, min njooofii e makko, omo jogii 6i66e rew6e nayo 6e resndaaka, 6e ina annaba.”(Kuude Nelaabe 21:8-9)

Tesko: Bibbe rewbe Filip ina annaba. Gila e 1 Korintiyankooɓe 14:21 en njanngii wonde annabaaku ko wonande goondinbe. Alaa ko holliti wonde be annabi tan ko rewbe walla so be kawraani tan.

“Mido hokka on deerɗiraawo men debbo Febe, golloowo nder kawtal Kenkereya.” (Roomnaabe 16:1)

Miiɗo: Won e Biibaluuji ina mbinnda diákonon ko diakon. Kono kala necfcfo, gorko walla debbo, e nder Almasiihu ko maccucfo, diakono, e nder ɓanndu Almasiihu hono noon kadi ko almudɓe ngam gollanaade Alla. Deftere nde deyyi dow no kuugal Phebe wadi. Ko nganndu-den tan ko o gollima. En nganndi kadi o heɓaani sarɗiiɗi keewcɗi ngam gollal maccuɓe jooɗiɓe debbo firo mum ko diineeji e nder 1 Timote 3:12.

“*Calminaa Prisilla e Akila, gollodiiɓe am nder Almasiihu Yeesu, be hokki hoore mabbe ngam nguurdam am, be don yetta be, ammaa ekklessiya'en lesdi feere fuu don yetta be. Calminama ekklessiya nder saare mabbe banndiraabe e banndiraabe am kasoo.*”(Roomnaabe 16:3-7)

Tesko: En nganndaa hol golle Mariyam golli. Kono eden nganndi o wonaano laasɗo no o gollorii nii.

“Ekklessiyaaji lesdi Asiya don salmina on, Akila e Piriska bee jama'aare saare mabbe don salmina on bee bernde maako nder Joomiraawo.” (1 Korintu'en 16:19)

Tesko: Galle Priscilla e Akila ina udditanaa Kerecee'en ngam hawrude.

“*Mido tori Ewodiya, mido tori Sintiki, be kawta bee Joomiraawo, mi don tori ma boo, soobaajo goongaajo, wallu rewbe be'e, be kuuwi bee am ngam Linjiila bee Kelemen.*”(Filipiyankooɓe 4:2-3)

Tesko: Ina wayi no beedoo rewbe ko Filipi. Be mballi Pol nder ekkinuki Linjiila. Be mbaɗi ko furi tawtooreede tan ngam ittude kala ko ina nanndi e ko fotaani. Be njanngini Linjiila nde be ngollodii e Pool e Kelemen.

“Mido siftora goondinal maa laabngal, goondinal gonngal e neene maa Loyis e yumma maa Yunis, jooni noon, mido sikki, ngal woni e maa kadi.” (2 Timote 1:5)

Ngewtugo:Be njaltini iimanaagal mabbe e besngu mabbe.

“Haa Filemon, gollodiido amin gidaaɗo, e Afiya, deerɗiraawo men debbo, e Arkipus, soojaajo amin, e jama'aare nder saare maada.” (Filemon 1-2)

Ngewtugo:“Afiya” debbo Kerecee'en mo Pool e Filemon anndi.

Rewbe e konngudi kuubtidindi - Fof, Mo woni kala e Mo woni kala

“Jabbe konngol makko lootaama, be beydaama ñalnde heen ko ina tolnoo e ujunnaaje tati.” (Kuude Nelaabe 2:41)

Ngewtugo:“Jabbe konngol makko” ina jeyaa e worbe e rewbe.

“*Almubbe bee pelliti, gooto fof foti neldude ballal to banndiraabe wonbe to leydi Yahuuda.*”(Kuude Nelaabe 11:29)

Ngewtugo:“Gooto fof” ina wadi rewbe, ko duum wadi rewbe mballitii e anndinde.

“Ndeen nulaabe e mawbe e dental ngal fuu njidi subaade worbe nder mabbe, nelda be haa Antiyokiya, bee Pol e Barnabas.” (Kuude Nelaabe 15:22)

Ngewtugo:“Ekklessiya fuu” hawti bee rewbe. Ko duum wadi rewbe ina tawtoraa e subaade.

“*Nde be neldaa, be njippii Antiyokiya, be kawri dental, be ndokki bataake oo, nde be njanngi dum, be mbeltiima, sabu semmbinde dum.*”(Kuude Nelaabe 15:30-31)

Ngewtugo:“Dental” ngal ina wadi rewbe nannoobe e weltiibe.

“Ndeen o yamiri hooreejo oo yo o resndu kono o jogoo heen ndimaagu, hay gooto e sehilaabe makko hade e makko.”(Kuude Nelaabe 24:23)

Ngewtugo:“Sehilaabe” ina mbaɗi worbe e rewbe wadoobe haajuuji Pool.

“Kala neddo fuu wadoowo ko boni heban torra e torra, Yahuudu'en arande, nden boo Gerek'en, ammaa teddungal e teddungal e jam ngam kala wadoowo ko woodi, Yahuudu'en arande'en, nden boo Gerek'en, ngam Allah don yama yimbe.”(Roomnaabe 2:9-11).

Ngewtugo:“Kala neddo” seerndaani worbe e rewbe wadoobe ko moyyi walla ko boni.

“Ngam nder Almasiihu on fuu on bibbe Allah ngam nuddinki. Ngam on fuu on lootaama nder Almasiihu, on borni Almasiihu. Walaa Yahuudu'en, walaa Gerek, walaa maccudo, walaa rimdo, walaa gorko e debbo, ngam on fuu on gootum nder Almasiihu.”(Galatiya'en 3:26-29)

Ngewtugo:Bidɗo gorko ina joginoo hakke to bannge sariya e ndonu baaba mum. Kono “No heewbe e mon nii” lootaabe bee ina heen rewbe. Ndeen rewbe e nder Almasiihu kebii hakke ndonu Pol ndeen siftinii wonde wonbe e Almasiihu ko gooto. Hay gooto e nder Almasiihu wonaa Almasiihu ɗiɗabo ngam yimbe fof ko maccube e almuɓbe ngam gollanaade Alla. (1 Piyeer 2:16 e Feññaande 1:6)

“Mo woni haa Baabilon, subaado bana maako, don salmina on.” (1 Piyeer 5:13)

Ngewtugo:“O” ina waawi wonde debbo Kerecee'en walla dental Kerecee'en – anndaa.

“Mawɗo, mi winnda debbo cubaado e bibbe mum, be njidmi no feewi, wonaa miin tan, kono kadi anndube goonga bee fof.” (2 Yuhanna 1:1)

Ngewtugo:“Laamɗo cubaado” ina waawi wonde debbo Kerecee'en walla dental Kerecee'en – anndaa.

Termeeji dii fof, gooto fof ina wadi rewbe. Ko cfuum wacfi, Rew6e ina poti tawtooreede ngam 6anndu Almasiihu ina gollira no 6anndu gootum so wonaa cfuum feccere e 6anndu ina jogori 6eydude 6anndu e dow 6anndu walla maayndu.

Golle e jikku rewbe

“So duum bennii, so tawii ko aan(gorko walla debbo) ñaamde walla yarde, walla ko mbaɗton fof, mbaɗon dum fof ko e teddungal Alla. Taa 6eydu Yahuudu'en, Gerek'en, Ekklessiya Allah, bana no mi don habda ngam welnugo yimbe fuu nder ko mbaɗatmi fuu, mi yiɗaa nafuuda am, ammaa nafuuda duudbe, ngam be hisna. Yernetee kam bana am no mi yertirta Almasiihu. Jooni noon mido yetta on, sabu on ciftorii kam e kala huunde, on njokkii aadaaji am no ndokkir-mi on dii nii. Ammaa mi yiɗi on annda hoore gorko fuu woni Almasiihu. Hoore debbo woni gorko, hoore Almasiihu woni Allah. Kala gorko juuloowo walla annabaajo, tawa ina suddii hoore mum, ina teddina hoore mum (Almasiihu). Kono debbo kala juuloowo walla annabaajo, tawa hoore mum ina suddii, ina hersina hoore mum. sabu ko huunde wootere e ko o 6uuccii. Ngam sodebbo suudaakiO taya gaasa makko, kono so tawii ko huunde hersiniinde e debbo tayde gaasa walla tayde gaasa, yoo o suud.”(1 Korintu'en 10:31- 11:6)

Ngewtugo:

- sahaa fof ɗabɓu wellitaare godɗo oo – 10:24
- ko mbaɗaton fof, teddinee Alla – 10:31
- worbe e rewbe, woto njejjitee hoore mon – 11:4
- hoto mbaɗtu Kerecee'en miskineebe kaalis no be ngalaa – 11:21
- hoto yeew dokkal ngal maa ruuhu buri teenjtude – 12:
- gidli buri teenjtude – ina duumoo haa abada. - 12:31-13:13
- hirjinde, teddinde, teddinde haa teenjti e been jogaade ballal e wellitaare maa, reenaade jiiɓru – 14.

Ngewtugo: “Wota bonnu Yahuudu’en walla Gerek’en” firti ko woto won sabaabu banndiraawo maa debbo Kerecee’en majjugo nuddinki ngam yejjitugo aadaaji mabbe e aadaaji mabbe.

Ngewtugo: “Aada” ummorii ko e helmere Gerek paradóseis firti ko huunde e janningol ngol. (Tayer)

Tesko: “Annabaagal” ummoraade e helmere grec profeteuoo firti ko anndinde gede garooje jowitiide e laamu Alla walla haalde, bayyinde, huunde nde waawataa anndeede tan ko e wahyu Alla. (Tayer)

Ngewtugo: “Kala Gorko” ummorii ko e helmere grec andrós firti ko gorko walla gorko fawaade e jokkondiral.

Miijo: “Kala Debbo” ummorii ko e helmere Gerek gunaikós firti ko debbo walla debbo.

Ngewtugo: “Tayre walla buubnde” - Rewbe tayoobe koye mum en ina kollita jukkungo njurum, walla jeenaare. (Adama Kilark)

Tesko: Pol ina siftina Korintu’en wonde teddungal e teddungal ina njogii nafoore mawnde, ina gasa tawa ko buri aadaaji so ina njuula walla ina annaba. Aada jamaanu oo ko worbe ina itta koppi mum en e yeeso mawdo mum en, rewbe ina njiyee e yeeso yimbe tawa boornaaki koppi. So duum bennii, mbele sudaade hoore ndee ko golle peewal walla ko aada teddungal e teddungal ? Gorko ina waawi seerndude debbo mum sabu hono ndeedoo njakkere teddungal, tawa hoore mum ina suddii. Naawoore Pool ina wayi no ko majjere Alla e gorko mo ittataa buubri hoore mum e debbo majjere gorko toppitiido wellitaare mum (gorko, baaba mum walla mawniiko gorko) tawa o sudaaki hoore mum e buubri. Kambe dido fof be mbonni aadaaji e aadaaji teddungal e nder renndo mabbe, walla hakkeji sariya ina mbaawi firtude jabde golle paani. Duum hadaani rewbe walla worbe juulde walla annabaade. Kono ndimaagu e ndimaagu neddo e nder Almasiihu fotaani arde walla arde e waasde hormaade wodbe.

“Debbo ina foti jogaade maande laamu (baawde) e hoore mum, sabu maleykaaji dii. Ammaa e nder Joomiraawo debbo wonaa e gorko, gorko kadi wonaa e debbo, sabu no debbo tagiraa e gorko nii, noon gorko jibinaa e debbo jooni. Ko dum huunde fof ummorii ko e Alla buubnaaka? Mbele tagoore ndee e hoore mum janningaani on wonde so gorko ina boornii wutte juutdo, ko huunde hersiniinde wonande dum, kono so debbo ina jogii wutte juutdo, ko dum teddungal mum? (1 Korintiyankoobe 11:10-16)

Ngewtugo: Golle debbo mo hormaaki gorko mum, hoore mum, fotaani.

Ngewtugo: E jamaanu ko adii e caggal Almasiihu nde Room laaminoo aduna, ko buri heewde e rewbe ina njiytenoo e les njiimaandi walla doole worbe. Wonande rewbe dewbo, wutte mo suddata gaasa mum en, 1) ina hollita ngonka dewgal makko, 2) dooftaare makko e ngonka gorko oo, 3) ina hollita neddaagal e laabal e 4) ina reena mo e dabbaande worbe. Rewbe be ngalaa wutte ina njiytenoo ko murtube heewbe ko rewbe jom en gaasa tayaado, tayaado walla buubdo koye. Aadaaji nder pinal gootal don mari haaje bana sariya nder pine feere. Hannde e yoga e nokkuuji windere nde; yeru, leydi Indiya, rewbe ina boornoo maandeeji ngonka dewgal mum en. Caggal nde dewgal hindu timmi, debbo oo fotaani woppude juude mum tawa ina buubna. O foti ko boornaade comci ngam hollirde wonde o resndii.

Ngewtugo: Veil (palla e demngal Gerek) ko maande debbo dewbo, e nder pinal mabbe ko maande laamu gorko.

Ngewtugo: Been wonbe e Almasiihu ‘be ngonaa jeyaabe e’ ina kollita wonde be ngonaa burbe walla lesbe kono be poti nafoore Alla e haajuuji mum en e nder laamu mum. Fotde nder Almasiihu waylataa umroore Allah dow gorko woodi kuugal dow kawtal saare nden debbo bee tagdi woni balloowo maako e soobaajo maako, naa maccudo maako. Kala golle de o wadata ko luutndii janggirde Almasiihu e nulaabe mum walla ko luutndii aadaaji nokku oo ko wayi no renndo ngoo ina jogori yeewde golle makko de ngalaa do kaadi, o yattataa gorko makko, o yattataa golle Almasiihu.

Ngewtugo: Golle ñalnde kala ina poti hollirde teddungal e teddungal badngal ngootaagu e nder denndaangal jokkondiral so tawii ko e nder galle, renndo, nokku gollordo, laamu walla ekkol so tawii ko moobondiral walla alaa. Kala neddo e nder Almasiihu, gorko walla debbo, ina jogii darnde ruuhuyankoore fotnde yeeso Alla.

“Banndiraabe, to on kawti, gooto fuu woodi jimdi, 1 janngirde, wahyu, demngal, 2 malla firo, ko dum fuu wada ngam semmbidinki (hirjinde). So tawii won (gorko walla debbo) haaloowo demngal, yo won dido tan walla ko buri dum tato, gooto fof e mbaydi mum (e nder doggol), yo goddo (gorko walla debbo) firtu. Kono so tawii alaa firo, yoo gooto e mabbe fof (gorko walla debbo) suud e nder ekkol (banndu Almasihu mooftudo) haaldu e hoore mum (wonaa jinnaado) e Alla. Yo annabaabe dido walla tato (wonaa jinnaabe) kaal, wodbe bee (wonaa jinnaabe) tesko 3 ko haalaa koo. So wahyu wadaama e joodiido goddo, yo gadano oo deyyu. Ngam on fuu on mbaawan annabaaku gooto gooto, ngam on fuu on jangga, fuu on cemmbidina, ruuhuuji annabi'en don dowta annabi'en. Sabu Alla wonaa Alla jibri, ko Alla jam. No woniri e nder ekklesiyaaaji (defooje walla moobondiral) seniibe bee fof, rewbe (rewbe maa, debbo maa – KJV, NKJV, YLT) ina poti suudde e nder ekklesiyaaaji (ekkleesiáis – moobondiral). Sabu be njabaaka haalde,⁴ kono yo be doofto, hono no Tawreeta oo wiiri nii. So tawii won ko be njidi janngude, yo be naamndo jom suudu mabbe (ándras - kala gorko, gorko – PC Bible Study Biblesoft) to galle. Sabu debbo ina semmbina haalde e nder jumaa.” (1 Korintu'en 14:26-36)

Ngewtugo: Kerecee'en nder Korintu kawti bana banndu Almasihu haa be njimi, be janngini (didacheén), 5 be hokki wahyuuji e be kaali demde feere bee nanta firooji. Faandaare moobondiral ngal ko ngam semmbinde Kerecee'en ngam be ngona e goonjinde e wadde golle moyye. Haaloobe, worbe walla rewbe, be mbaawaano faamde sabu firoore alaa, ina poti deyyude. Jibri e jibri saabaade yimbe fof e sahaa gooto juulde, haalde walla yimde ina addana hodbe miijaade “a yaltii e hakkille maa” e hadde konngol Alla ngol nande. Accude gooto fof ina haala walla ina yima e nder doggol, gooto fof ina rewa goddo, ko teddungal Alla e banndiiko.

Tesko: “Annabaabe dido walla tato ina kaala” – annabi ko gorko walla debbo mo Alla haaldata e mum. (Iwde e deftere Thayer e demngal Gerek)

Miijo: Nde o woni haa jooni dow haala jogaago dewal, Pool don yamira rewbe Korintu'en ngam be deyya, be ta'a gorko mabbe (idíous – one's own) amma be dabbita be yama mo to a yotti saare. Jamirooje Pol don nastina rewbe Kerecee'en be worbe mabbe laati heeferbe, maaybe malla be acci be. Ko buri teenjude ko hormaade gorko mabbe jannginoowo oo e hormaade wodbe – worbe, rewbe walla hobbe. So duum bennii, “sariya” ina gasa tawa ko kuule walla aadaaji jumaa.

Ngewtugo: So tawii Kerecee'en fof ina kawri ina poti tawtoreede e nder njubbudi tawa ina teddina wodbe, wonaa fof kaaldata e sahaa gooto ina addana jibri e jibri. Rewbe ina poti naamnaade walla luulndaade miijooji gorko toppitiido wellitaare mum en, so tawii ko jom suudu mum en, baaba mum en walla miñi mum en walla hollirde jikku mo hormaaki haa teenji e kala gorko.

“Ndeen noon, boorno-dee, hono subaabe Alla, ceniidi e yidbe, berde yurmeende, moyyere, neddaagal, neddaagal, e muñal, ... Yo konngol Almasihu joodo e mon no feewi, jannginge e wasiyaade koye mon e kala hakkille, njima Jabuura e jimdi e jimdi ruuhuyankooji e nder berde mon.” (Koloosi'en 3:12, 16).

Tesko: “Subaabe” bee ina mbaadi rewbe e worbe. Didí fof ko jannginge e wasiyaade e hakkille, ganndal. Jamiroore ndee ina deyyi so tawii ko e nder suudu walla e nder moobondiral. Binndol ngol hollitii janngingol e wasiyaaaji ina mbaadee e nder jimdi e nder bernde feewde e Alla. Kono jannginge e wasiyaade koye mum en ina dabbii haalde e bernde mum en so tawii ko konngol binndol walla ko haala.

¹Jabuura Semmbindo 1568; Saggitorde Vine's Expository - ko adii fof ko "fiyde walla buubde e koppi (e dow boggi jimdi)"; ndeen, "jimre ceniinde, yimre e jimdi, jabuura. Limlebbi e Konkordansi Strong - jimdi set; dum woni, ode cenido (ina yahdi e daande, harp walla kuutorgal goddal; "jabuura"); e nder renndo, deftere Jabuura. Thayer's string, Lexi twang.

²Demngal, tergal banndu, tergal haala: Marku 7:33,35. 2. demngal; woni demngal ngal leñol keeriido huutortoo ngam seertude e demngal leyyi goddi dii (Lexicon Thayer); woni, “Keretaabe e Aarabeebe, en nanii be ina kaala e demde men golle kaawniide de Alla wadi” (2:11 KJV).

³NT#:1252 mo Diakrinétoosan Strong – Lekkol Gerek Thayer - wadde ceertugol, seerndude, seerndude.

⁴laleo NT#:2980 - Lexicon grec de Thayer - huutoraade konngudi ngam bayyinde hakkille mum e feeñinde miijooji mum;

⁵Didaskalos (didacheén) - NT#:1321, - Strong feeñii laabi 97 - 83 jowitiidi e janngirde lisa, Ruuhu Ceniido walla Nulaabe, laabi 5 e Farisa'en, laabi 1 gooto e mabbe fof e Yuhanna lootoowo, rewbe [1 Timote 2], Yezabel ti Balaam e3 wodbe. Didáskein Strong's NT#: 1320, don tawe laabi 59 – 46 bana jaagordo nder Linjiila, nde woore bana doktor nder Luuka, nde woore bana janngirde nder defte Yaakubu nde woore bana jaagordo nder Yaakubu.

Mijooji Mijooji Sedfa:

Teskorde Albert Barnes

"Be ngonaano jannginde yimbe bee, be ngonaano kadi tayde haaloobe bee' Rosenmuller. Ina gasa tawa, e dow fenaande, rewbe bee njoodiima e jappeere jannginooobe renndo."

Mijoo : Be njokkii e feere janngingol didaktik hono lecturing / waaju.

Aadama Clarke ko firo mum

"Wonno ko 'kuulal yahuud en (tesko konngol "hono no sariya oo wiyri nii"); rewbe njabaaka jannginde e nder batuuji, walla hay naamnaade. Rabi'en ina njanngina wonde 'debbo fotaani annude hay huunde so wonaa huutoraade distaff mum (kuulal kuutorteengal e fiyde)'. Kadi konngudi Rabi Eliezer, no di ndokkiraa nii, Bammidbar Rabba, sec.

Roy C Deewer

"Jodnde nde nder 1 Korintu'en 14:26-40 ngam huuwugo e hebugo nafuuda dokke ruuhu. Annabi'en don huutinira dokke mabbe annabaaku. Be njabaaka haalde [fotde silki mabbe]. So be njidii janngude huunde (ko fayti e nulal garooowo e gorko/annabi) be poti ko tayde annabaagal, kono be poti ko fadde e naamnaade gorko mabbe to galle It was 'shamewi to'." DigaHabde e GoongdinalOktoobar/1995, h. 2; Guy N. Woods, Naamne e Jaabawuuli DEMNGAL 106-109.

Guy N. Ledde

"Hol rewbe 6e 6eydi 6amtaade e nder yeewtere nde janngetee ndee (1 Korintu 14:34, 35)?Ko kam6e ngoni rew6e annabi'en 6e 6amti e nder tonggoode Gurnde toowde ndee (ko o haali e aayeeji gadii6i cfii). opportune occasion pour proposer la question, c'est-à-dire, haa be mbaawi naamndaade worbe mabbe to galle. Been rewbe ina njogii worbe ina mbaawi jaabaade naamne mabbe to galle." Gila e Habde e Goongdinal, Oktoobar /1995, p. 10; ummoraade e Roy C Deaver, Darnde rewbe (Wellington, Teksas: Hakkeji binndol, alaa ñalngu), pp.13-15.

Wodbe

"E nder aduna e balde gadane Republique (Romain) rewbe njabaaka hay dara wadde mijooji, kono e fudfoode laamu nguu worbe heewbe ina njidi, ina njokki e rewde wasiyaaji rewbe mum en. Ina moyyi wadde dum, so tawii wasiyaaji dii ina ndokkee e nder suudu. Worbe Atennaabe ina cikkatnoo rewbe bure waawde wonde." Doole ina footoo e burbe semmbe.

Naamne

1. Phebe ko diakono, maccudo.
Goonga ___ Fenaande ___
2. E nder 1 Korintiyankooobe 14, Kerecee'en ina kawra ngam...
 - a. ___ Wadde dewal
 - b. ___ Hirjinde e wasiyaade koye mum en

Faandaare 6

Maccube (e nder kuubal)

Jannginooobe

"Ngam hay so tawii e oo sahaa on...(gorko walla debbo) ina foti wonde jannginooobe, ada sokli jannginooowo ma kadi ko bure teentude e konngudi Alla. On njidaa kosam, wonaa nyaamdu tiidndu, sabu kala guurdo e kosam, anndaa konngol peewal, nde tawnoo ko cukalel. Kono ñaamde tiidnde ko wonande mawbe, wonande been jogiibe baawde mum en annude, jannginirteede e golle mum en ko juuti, ngam seerndude ko moyyi e ko boni." (Ibraniyankooobe 5:12-14)

Tiitoonde wootere e nder Alkawal Kesal fof ko waajaade Linjiila e majjuube. Linjiila'en nder teemerre arandeere wadi kuugal janningo linjiila haa majjuube bana no Kuude Nelaabe 8:4. Kerecee'en, gorko e debbo, sankitii6e gila Urusaliima, ina mbaajina konngol ngol to 6e njahi fof.

Bee (be kaalden e aaye 4) njahi yeeso, ina daminii min to Torowas, kono min njaltii e laana ndiwoowa ummoraade Filipi caggal balde juulde mburuuji di njuumri alaa, e nder balde joyi min njottii be to Torowas, min ngoni toon balde jeedidi. Nyalnde arandeere nder asawere, nde min kawti ngam nyaamugo nyaamdu, Pol wolwi bee mabbe, o yidi yahugo janngo maako, o juutti haala maako haa caka jemma. (Kuude Nelaabe 20:5-8)

Ngewtugo:Konngol Gerek ngol dialegomai firti ko "haaldi" (firo mum ko no waajaa e nder KJV nii) firti ko, yeewtidde, yeewtidde, yeewtidde walla yeewtidde. So duum bennii, Pool waajaaki waaju "minbar" kono o yeewtidii e batte de Alla rokki e waajaade Almasiihu.

Hannde waajotoobe ko adii fof ina ndokka firo mum en e won e gefe de be cubii e nder deftere nde be cubii e been wonbe e Almasiihu tawa alaa fartaŋge naamnaade walla yeewtidde. Kono won waajotoobe ina njanngina ko yaawi e nder deftere nde, ina njubbina miijooji mum en e tonngoode nde yeewtotoo ndee. Alaa ko haalaa e bayyinde Linjiila (Almasiihu e maayde mum, wirwirnde mum e ummital mum) kadi e wonbe e Almasiihu, hisnaabe.

Alla ina tuugnii e Kerecee'en nder laamu mum ngam janninginde e waajaade linjiila mbele hay gooto halkaani, fof heddo e goonɗinal no sadak guurɗo nii. Kuugal banndu Almasiihu guurndu, worbe e rewbe ko:

- (a) yahdu nder duniyaaru fuu, anndina Linjiila (Marku 16:15).
- (b) wadde ko moyyi e yimbe fof, haa teenɗi e goonɗinbe (Gal. 6:9-10).
- (c) semmbinde, semmbinde, terde banndu (1 Korintu'en 14).
- (d) haaldude e koye mon e nder Jabuura e jimɗi (Efesu'en 5:19).
- (e) hokkude Alla balli mon no sadakeeji guurɗi (Roomnaabe 12:1).

Laawol burngol moyyude ngam waajaade ko e dow neddo gooto. Ina famɗi so tawii waylooji dii mbadii ko e jokkondiral hakkunde yimbe, feere huutorteende ngam sosde humpito e rokkude lowre ngam hebde humpitooji beydotoodi.

So tawii linjiila ina foti waajaade aduna oo fof, ndeen noon dente Kerecee'en ina poti beydude teentinde linjiila tawa ina yeewa innde Engele jokkondirnde e golle dee; eg, janninginoowo, golloowo, misioneer, linjiila, waajotoodo, maccudo, pastoor, mawɗo, gardiido walla almuudo - kono huutoraade inde Biibal ina hada jibri.

Hol ko foti janngeede ?

- Linjiila – Marku 15:16
- Doole Allah ngam hisnugo – Roma'en 1:16
- Maayde, wirneede, ummital e yahde asamaan Almasiihu
- Konngol - Kuude Nelaabe 13:1-5
- Janɗe Nulaabe – Kuude Nelaabe
- Kala ko njamir-mi – Mat 28:19

Hol ko foti janninginde?

- Linjiila'en – 2 Timote 4:5
- Almuɓbe – Marku 15:16
- Kerecee'en sankitii haa lesdi feere – Kuude Nelaabe 8:4

Hol no jannugol ngol foti wadeede?

- Alaa feere keertiinde nde foti woppeede, alaa kadi feere keertiinde nde foti ittude.

Hol mo nelal Alla foti janngeede?

- Tagaado fof – Marku 15:16

Hol nde maccube makko poti janninginde?

- Janningin no fartaŋge oo hebirtee.

Hol to wonbe e Almasiihu bee ngoni ngam yettude Linjiila?

- Do be njahi fof. Kuude Nelaabe 8:4
- Hol to e nde neddo yidi. Kuude Nelaabe 13:7
- Nde kawri e nokku gooto. Kuude Nelaabe 20:7
- E nder leydeele godde- Kuude Nelaabe 13:2-3
- Duniyaaru fuu – Marku 16:15

“Nder ekklessiya Antiyokiya, woodi annabo'en e jannginooobe (didaskaloi e demngal Gerek): Barnabas, Simeyon bi'eteedo Niger, Lusiyus mo Sirene, Manaen (mo mawni bee Hirudus laamiido) e Sawulu noddi be.” (Kuude Nelaabe 13:1-2).

“Amma to a wi'i hoore ma Yahuudu'en, a tuugnii dow Tawreeta, a manti Allah, 18 a anndi yidde maako, a anndi ko buri woodugo, ngam a jannginaama diga Tawreeta, 19 nden to a anndi an hoore maa woni ardotoodo wumbe, annoora wonbe nder nibbere, 20 jannginooowo bibbe majjere, jannginooowo bibbe majjere ganndal e goonga— 21 aan jannginooowo wocf6e, a janngintaa hoore maa?”(Roma'en 2:17-22)

Tesko: “Jannginooowo” ummorii ko e helmere grec paideuteén firti ko jannginooowo goddo.

Miijo: “Jannginooowo” ummorii ko e helmere grec didaskalous, didaskoon walla didaskeis firti ko jannginooowo

“Banndiraabe am, heewbe e mon ina poti wonde jannginooobe, sabu on nganndii enen jannginooobe bee, en ñaawetee ko buri tiidde.”(Yaakuuba 3:1-2)

“Kono annabaabe fenaande ina ngonnoo e nder yimbe bee, hono no jannginooobe fenaande ngoni e nder mon nii, be naatna e nder cuudiidi, be naatna heen diineeji bondi, be njedda Joomiraawo cooddo be oo, be ngaddana koye mabbe halkaare yaawnde(pleonexia grec) beedoo jannginooobe maa kuutoro on e daartol ngol be mbaadi.” (2 Piyeer 2:1-3)

Miijo: “Jannginooowo fenaande” ummorii ko e demngal Gerek pseudo-didaskaloi e pseudo maanaa fenaande e didaskaloi maanaa walla jannginooowo.

Ngewtugo: Nafoore ina heewi firtude yidde burnde heewde kaalis nde ñakkaani kono ina waawi kadi wonde yidde laamu walla teddungal burngal heewde.

“Nder Ekklessiya, Allah subu nulaabe arande fuu, annabo'en didabo, jannginooobe tatabere, nden wadoobe kaayefijji, marbe dokke nyawndiigu, be mbaawata wallugo wobbe, marbe dokke kuugal, be don wolwa demde feere-feere haalda e demde Mbele fof ina firta?”(1 Korintiyankooobe 12:28-30)

“Neddo Almasiihu Yeesu, mo hokki hoore maako ngam soodugo yimbe fuu, seedaaku hokkaama haa wakkati mum. Ngam maajum, mi toddaama ngam laataago anndinoowo e nulaado.(1 Timote 2:5-7)

“Kono jooni dum feeñii e peeñgol Dandoowo men, Almasiihu lisaa, mo halki maayde, mo anndini nguurndam e maayde e nder Linjiila. Ko dum wadi mido torra, mido anndi, mido goonđini ina yaakorii omo waawi reende ko halfini mi mo ñalnde heen.” (2 Timote 1:10-12).

Miijo: “Herald”, walla “waajde” ummorii ko e helmere keerux e demngal Gerek.

“Maccudo Joomiraawo fotaay haaldugo, ammaa o laatoo mo'ere haa yimbe fuu, o waawa janningo, o waawa tikkere. Be'e luutoobe mo, o janngin be bee neddaaku, bee tammunde Allah hokka be tuubugo, be annda goonga, be ngarta hakiilo mabbe, be dada diga majjere nde o wadata.”(2 Timote 2:24-26)

Kerecee'en ina poti naatde e janningol e won e mbaadiiji, lbraniyankooobe 5:11. Ina jeyaa e ko hatojini e gaynaako, reenoowo walla reenoowo, ummoraade e helmere grec episkopeés, ko waawde jokkondirde, mbele ebe mbaawa wasiyaade e yeddude been be Alla rokki be toppitaade. Gaynaako'en hokkata kuugal janningol mabbe haa karallo yobaado, nanndaani e miijo deftere. E nder Efesu'en 4:12, duroobe ina poti “hebde seniibe bee golle kuubtodinde (diakonia), ngam mahde banndu Almasiihu.”

Yeruuji won e golle maccudo

So, kala Kerecee'en ko maccudo golloowo golle potde wadeede ngam banndu Almasiihu ina wuura. Ko cfuum wacfi, binndi garooji cfii ina ndokka yeruuji seeefa e golle ma66e.

“Ngam maajum, yoo saare Isra'iila fuu anndu, Allah wadi mo Joomiraawo e Almasiihu, oo Yeesu mo on mbari leggal bardugal.” 37 Nde be nani dum, be don yama berde mabbe, be mbi'i Piyeer e nulaabe luttube, be mbi'i: "Banndiraabe, ko min madata?" 38 Piyeer wi'i be: "Tuube, koo moy mon fuu loota nder innde Yeesu Almasiihu ngam yaafuye hakkeji mon, on keban dokkal Ruuhu Ceniido. 39 Ngam fodoore nde'e woni ngam mon e bibbe mon e woddube fuu, kala mo Joomiraawo Allah men noddii haa hoore maako." 40 O seedi bee haalaaji feere feere, o jokki e wasiyaade be, o wi'i: "Hisnee koye mon diga yonta bondo oo." 41 Ja66o6e konngol makko ngol lootaama, 6e 6eydi heen ko ina tolnoo e ujunnaaje tati. Fedde Goondinbe. 42 Be ndarni ko'e mabbe ngam janggingo nulaabe, be don kawta bee kawtal mabbe, be don yakka nyaamdu e be don du'a. 43 Kulol naati dow yimbe fuu, kaayefiiji e maandeeji duudfi don wada bee juude nulaabe. 44 Goondinbe bee fof ina ngondi e gootum, ina njogii koye mum en fof." (Kuude Nelaabe 2:36-45)

“Ndeen nyalnde man, torraaji mawdi ummi dow jama'aare Urusaliima, be fuu be sankiti haa lesdi Yahuuda e Samariya, so wonaa nulaabe. 2 Worbe rewoobe Allah mbari Etifan, be don woya mo masin sankitii ina njaha ina waajoo konngol ngol.”(Kuude Nelaabe 8:1-5)

“Jooni noon, 6e 6e 6eydii e torraaji 6e 6e 6amti, njahi haa Fenisiya, Siprus e Antiyokiya, ina kaala konngol ngol haa Yahuuda'en tan, 20 Ammaa wobbe nder mabbe, worbe Siprus e Sirenin, njahi Antiyokiya, be pudfi haaldude e Gerek'en dow Joomiraawo'en boo2 be, yimbe heewbe ngoongdini, ngarti e Joomiraawo.” (Kuude Nelaabe 11:19-21)

“E nder balde dee, annabaabe njippii e Urusaliima, ngari Antiyokiya, 28 gooto e mabbe ina wiyee Agabus ummii, o anndini e Ruuhu wonde heege mawnde ina wada e nder adunaaru nduu fof (dum wadii e jamaanu Kalawdiyus). Ndeen o neldi dum mawbe e juude Barnabas e Sawulu.”(Kuude Nelaabe 11:27-30)

“Nyande siwtaare min njahi yaasi dammugal berniwol, min tammi haa maayo, min tammi hebugo nokkuure juulde, min njoodi min pudfi wolwugo bee rewbe kawtube ton. 14 Gooto nder ben don nana, debbo bi'eteedo Lidiya message 15 Nde kanko e yimbe saare maako lootaama, o noddii min haa saare maako, o wi'i: 'To on don hoosa am goondindo Joomiraawo, ngaree joodo haa saare am.' O jabi min.”(Kuude Nelaabe 12:12-13)

“O (Hirudus) nanngi Piyeer boo, wakkati juulde mburuuji di ngalaa mburu (Piyeer) yahi haa saare Mariyam, daada Yuhanna mo innde maako Marku, ton yimbe duudbe moobti, donno tori.” (Kuude Nelaabe 12:3-6 ... 13-15)

“O (Pool) wondi e Sopater bii Pirrus mo Bereya, Aristarkus e Sekundus mo Tesalonik, Gayus mo Derbe, Timote kadi, e Tikikus e Tirofimus mo diiwaan Asiya Balde jowi baawo man min kawti bee wobbe haa Torowas, min joodi ton balde joweedidi, 7 nyalnde arandeere nder asawere, min kawri bee yimbe be, min donno yewta haa caka jemma. (Kuude Nelaabe 20:4-8)

“Caggal lebbi tati min njalti e laana ndiwoowa, min njippii e duunde nde, laana ndiwoowa Aleksandiriya, ka laambe dido bee ngoni hoore mum, min njoodii Sirakuusa, min njoodii toon balde tati, min njottii toon, min njottii Regiyum Banndiraabe, min noddaama ngam min njoodii e mabbe balde jeedidi, min ngari haa Roma, nde be nani haala amen, be ngari haa suudu Apiyus e suudu hodorde tati, ngam be kawra e mabbe, be kebi cuusal.”(Kuude Nelaabe 28:11-16)

Jeertinaango feewde e Kerecee'en fof

Piyeer wurtini jeertinaango haa Masiihinko'en fuu, "Woodi annabo'en fenaande nder yimbe, bana no woodi jangginooobe fenaande nder mon. Be don nastina nder sirri fenaande halkoore haa be don yedda Joomiraawo mawdo mo soodi be - be don ngadda halkere jaawnde dow ko'e mabbe. Heewbe don tokka laabi mabbe semmbidindi di be mari

haaje kaalis, doole, njiimaandi walla teddungal) beedfoo jannginoobe maa kuutoro on e daartol ngol be mbadi.” (2 Piyeer 2:1-3)

Ngewtugo: Hadde janngingol fenaande ina waawi hebde e ganndal e faamde janngirde Almasiihu e nulaabe. Feere wodnde janngirde fenaande ina waawi ummoraade e waajotoodo mo miijooji mum e firooji mum anndaaka sabu o hollitaaka no feewi hade makko golloraade, (gollaade) – mboddi e kolce baali - yeew 2 Timote 4:3-5.

Ruuhu Ceniido bee nulaado Yuhanna nder Wahyuuji 2 e 3 jeertinii Masiihiniko'en nder ekklessiyaaji jeego'o nder Asiya ngam be tuuba (waylugo laabi mabbe) bana no be don yabboo malla be don yabboo seeda-seeda diga Almasiihu.

Naamne

1. Hol fotbe wonde jannginoobe?
 - a. ___ Worbe
 - b. ___ Rewbe
 - c. ___ Kambe dido fof – Kerecee'en fof

2. Hol ko woni golle waajotoodo minbar Alkawal Kesal?
 - a. ___ Hokkugo waaju haa Masiihiniko'en be o subu wakkati ekklessiya hawti
 - b. ___ Njillu terde haa teenji e rewbe e sukaabe yaayaabe
 - c. ___ Wadde Linjiila
 - d. ___ Hirde
 - e. ___ Haalaaka kadi hay yeruuj

3. Piyeer jeertini jannginoobe fenaande
 - a. ___ Yaasi banndu Almasiihu
 - b. ___ Nder walla hakkunde wonbe e banndu Almasiihu

4. Ko Pool wadi nde o hooti Torowas
 - a. ___ Waaju waaju
 - b. ___ Wadde yeewtere

5. Hol maccube be ngonaa luurdube?
 - a. ___ Waajoobe
 - b. ___ Mawbe
 - c. ___ Rewbe
 - d. ___ Worbe
 - e. ___ Ko limtaa dow koo fof